

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**BASKICKÝ NACIONALISMUS A IDENTITA
SOUČASNÝCH BASKŮ**

Pavla Andršová

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra antropologie

Studijní program Antropologie

Studijní obor Sociální a kulturní antropologie

Diplomová práce

**BASKICKÝ NACIONALISMUS A IDENTITA
SOUČASNÝCH BASKŮ**

Pavla Andršová

Vedoucí práce:

PhDr. František Bahenský

Katedra antropologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013

.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce PhDr. Františkovi Bahenskému za spolupráci, trpělivost a cenné podněty.

Dále patří dík mým dvěma klíčovým informantům za zprostředkování kontaktů a ochotu podílet se na výzkumu, jmenovitě: Roberto Uriarte a Ainara Maya Urroz.

Obsah

1. Úvod	1
1.1. Cíle práce a její východiska	2
2. Metodologie	5
2.1. Dotazníkové šetření	5
2.2. Rozhovory	9
2.3. Zúčastněné pozorování	11
3. Atributy baskické etnické identity	13
3.1. Baskové a mýtus o původu	14
3.2. Baskicko a odkaz ke společné historii	16
3.3. Baskicko a jeho domovina	20
3.3.1. Geopolitické vymezení Baskicka	21
3.3.2. Představy o území – lidový model vs. politická praxe	23
3.4. Baskicko a jazyková identita	26
3.4.1. Jazyková situace Baskicka	28

4. Baskický nacionalismus	35
4.1. <i>Od primordialismu ke konstruktivismu (od pravice k levici)</i>.....	36
4.1.1. Raný baskický nacionalismus	37
4.1.2. Baskický nacionalismus ve 20. století	39
5. Analýza dat.....	42
5.1. <i>Vztah k baskičtině</i>.....	45
5.2. <i>Vztah k baskické domovině</i>	51
5.3. <i>Konstruktivistické vnímání identity</i>.....	55
6. Závěr	60
7. Použité prameny	65
8. Použitá literatura.....	66
8.1. <i>Tištěné zdroje</i>.....	66
8.2. <i>Elektronické zdroje</i>	69
9. Přílohy.....	71
10. Resumé	109

1. Úvod

Politická situace v Baskicku a otázka jeho ozbrojeného separatismu je v rámci laické veřejnosti nejrozšířenější konotací pojmu „Baskové“. Pro mnohé představuje problematika baskického nacionalismu ožehavé téma, neboť se zdá být zdrojem etnicko-politického konfliktu, který většina z nás vnímá zejména ve formě politického terorismu. V současné době tento fakt souvisí především s mediálním obrazem, který je o Baskicku šířen¹. Nicméně i přes dojem, který nejčastější zmínky o Baskicku vzbuzují, se jedná o kulturně i historicky velmi bohatý region, jehož současná politická situace je výsledkem dlouhého vývoje a řady specifických podmínek, v rámci kterých se Baskicko utvářelo. Především se pak tento vývoj podepsal na povaze etnické identity dnešních Basků a na podobě současného baskického nacionalismu.

Nikoho z laické veřejnosti, kdo má o Baskicku alespoň nějaké ponětí, nebude těžké přesvědčit, že se v případě Basků jedná o etnickou skupinu, řada z těchto lidí by navíc Basky označila jako národ. Nicméně tato terminologie je, jak známo, nanejvýš problematičtější a často dochází ke zmatení pojmů i v rámci akademického diskurzu. Použití pojmu „národ“ je pak dnes z pohledu obecně přijímaných modernistických teorií nacionalismu velmi ošidné (např. Eriksen 2012: 21-22, Hroch 2009: 16-17). Studium nacionalismu se pak stalo součástí antropologického bádání až v průběhu 80. let 20. století (Eriksen 2012: 164).

Mohli bychom si zároveň položit otázku, proč je vůbec důležité v dnešní době hovořit o etnické identitě malých bezstátních společenství

¹ Např. při zadání pojmu „Baskicko“ do vyhledávání na zpravodajském serveru www.aktualne.cz se čtenáři v drtivé většině zobrazí zprávy o organizaci ETA.

nebo národnostních menšin, když se ocitáme v postmoderním věku, který se vyznačuje spojováním partikularit do velkých homogenizujících se celků. Proč je tu stále snaha o emancipaci etnických skupin i v rámci sjednocené Evropy? Dle mého názoru jde o určitou formu katarze skupin, které jsou současným politickým a ekonomickým vývojem nuceny k jakési nadnárodní integraci. Uvědomování a vyzdvihování odlišností je pak pouze přirozenou reakcí na intenzivně působící globalizační síly (viz např. Šatava 2009: 48). V případě Baskicka, jehož specifičnost je zdůrazňována mnohými, je pak obranná reakce o to silnější, že se jedná o region, který svoje požadavky na úplnou nezávislost nikdy nezrealizoval. Na jeho příkladu vidíme, že ani v současném světě, jehož smýšlení je založeno na konceptu občanské společnosti, neztrácí národnostní princip na síle.

Pro porozumění fenoménům baskické etnické identity a baskického nacionalismu (do značné míry propojeným) se budu v této práci zajímat o atributy toho, co ve skutečnosti činí Baska Baskem, na jakém základě je možné určit člena „baskického národa“, co hraje klíčovou roli v konstrukci baskického etnického vědomí. Základem pro analýzu bude předpoklad, že jakýmsi úhelným kamenem identity Basků je baskičtina, jejíž specifičnost v rámci evropského jazykového prostředí je nepopíratelná. Dalším z opěrných bodů zkoumání baskické identity bude vztah Basků ke svému teritoriu vzhledem k tomu, že tato skupina osidluje relativně souvislé území, jež je zároveň historickým regionem. V neposlední řadě bych ráda poukázala na posun ve vnímání právě těchto atributů, na kterých stojí konstrukce skupinové identity, a který se odehrál současně s proměnou baskického nacionalismu jako takového.

1.1. Cíle práce a její východiska

Záměrem tohoto textu není vytvořit kompilační práci sestávající z pohledů na národ a etnicitu. Tyto koncepce poslouží jako teoretická

opora pro zjištění, která vzejdou z primárních dat vytvořených vlastním výzkumem. Jak již bylo zmíněno výše, bude mě zajímat hned několik aspektů konstrukce baskické etnické identity a jejího propojení s baskickým nacionalismem. Pro přehlednost zde předkládám výzkumné otázky, k jejichž zodpovězení bude práce směřovat:

1. Na základě jakých znaků vnímají Baskové sami sebe jako Basky? K jakým klíčovým atributům je možné vztáhnout baskickou etnickou identitu?
2. Jakým způsobem se proměnilo vnímání baskické etnické identity samotnými Basky? Jak tato proměna souvisí s proměnou vlastního baskického nacionalismu?

Dá se předpokládat, že atributů souvisejících s konstrukcí baskického etnického vědomí bude dle vyjádření respondentů hned několik, nicméně dva z nich osobně považuji po předchozích zkušenostech s tímto tématem za klíčové – baskičtina a baskická domovina. Ani jeden z těchto atributů však nelze bez problémů popsat, proto bude jejich vztah k baskické etnické identitě předmětem následujících hypotéz, s nimiž k analýze této problematiky přistupuji:

1. Jazyková hypotéza:
 - a. Bask nemusí umět baskicky, aby se definoval jako Bask.
 - b. Pokud umí, nemusí nutně definovat ostatní Basky jako ty, kteří mluví baskicky.
 - c. Avšak i ti, kteří nepovažují komunikativní znalost baskičtiny za základní atribut „baskičnosti“, budou nějakým způsobem k baskičtině odkazovat.
2. Hypotéza o baskické domovině:
 - a. Definice baskické domoviny je problematická i z pohledu samotných Basků. (Hlavní rozpor lze shledat mezi oblastí, ve které funguje oficiální baskická samospráva a

oblastí, která je definována jako historické území Basků.)

3. Hypotéza o proměně vnímání skupinové příslušnosti:

- a. Na rozdíl od raných fází baskického nacionalismu se identita současných Basků vytváří na základě společného konsenzu (a získaných znaků) a není postavena na principu pokrevní spřízněnosti.

Poslední hypotéza je postavena na předpokladu, že došlo k posunu od primordialistického vnímání ke konstruktivistickému nejen v rámci akademického diskurzu a vědeckého bádání v oblasti etnicity, ale i v rámci diskurzu lidového. Tento vývoj do značné míry kopíruje vývoj samotného baskického nacionalismu, jak se pokusím dokázat v kapitole *Baskický nacionalismus*.

Cílem práce je tedy nalézt odpovědi na zmíněné otázky za pomoci vlastního výzkumu, jehož metodologická východiska jsou předmětem následující kapitoly. Teoretickou oporou tohoto výzkumu budou v současnosti obecně přijímané modernistické (konstruktivistické) teorie etnicity a nacionalismu, z jejichž pozice budu přistupovat k analýze dat. Zároveň je nutné zmínit, že tato práce si neklade za cíl vztáhnout své závěry na celou baskickou populaci, bude odhalovat vztah k baskické identitě v jeho jedinečných podobách a kontextech, pramenících z kvalitativní povahy výzkumu.

2. Metodologie

V této práci se spoléhám hned na několik metod výzkumu, které pramení především z povahy tématu práce jako takového. Vzhledem k tomu, že se snažím odkrýt charakter identity skupiny, se kterou nemohu být v dlouhodobém intenzivním kontaktu, bylo nutné tomuto faktu přizpůsobit metodologická východiska práce. Ačkoliv jsem si vědoma problémů, jež s sebou absence dlouhodobějšího výzkumu (a s ním spojené sady metod) přináší, v rámci podmínek, za kterých bylo možné výzkum provést, byly zvoleny nejvhodnější dostupné metody.

2.1. *Dotazníkové šetření*

Primární metodou sběru dat bylo dotazníkové šetření provedené za pomoci dotazníků jak rozeslaných přes internet, tak vyplněných osobně. V neposlední řadě jsem několik dotazníků získala pomocí asistovaného vyplnění. Takový typ šetření s využitím internetu mi umožnil sesbírat poměrně velké množství vyplněných dotazníků, což by v případě osobních rozhovorů nebylo z časových a finančních důvodů možné (Bernard 1995: 260). Zamýšlenými respondenty byly osoby, které se nějakým způsobem vztahují k Baskicku a etnické identitě Basků. Ve výsledku se pak respondenty stali lidé, kteří se buď sami definují jako Baskové, nebo kteří považují alespoň své rodiče za Basky.

Otázky dotazníku směřovaly k pracovním hypotézám a zodpovězení výzkumných otázek, které s těmito hypotézami souvisejí. Kromě dotazu na základní informace o respondentovi (pohlaví, věk a nejvyšší dosažené vzdělání) obsahoval dotazník také otázky o místě narození a místě současného pobytu respondenta, což mělo za účel získat informaci, zdali se identita dotazovaného nějakým způsobem vztahuje právě ke skutečnosti, že (ne)pochází z Baskicka, nebo že

v Baskicku (ne)žije. Konkrétní místo narození/pobytu (z hlediska baskických provincií), které respondent vyplnil, se pak může vztahovat k tomu, s jakou skupinou se identifikuje a jaký má vztah k baskičtině. Např. u respondenta z provincie Álava nebo Navarra se dá očekávat neznalost baskického jazyka a tím i rozdíl v důrazu na baskičtinu jako jednotící prvek Baskicka. Další dvojice otázek směřovala ke zjištění, zdali se sám dotazovaný považuje za Baska, a zdali za Basky považuje své rodiče, což může souviset s představou o jakési „dědičnosti“ etnicity. Účelem těchto otázek je tedy podkrytí podstaty „baskičnosti“ a jejích atributů ve smyslu „já jsem Bask, protože i moji rodiče jsou Baskové“.

Následující sada otázek se vztahuje vyloženě k atributům, na jejichž základě se identifikují Baskové jako etnická skupina. Část z nich se vztahuje k jazykové hypotéze, a snaží se odhalit, jakou roli hraje baskičtina (a její znalost či neznalost) v konstrukci baskické identity:

- Ovládáte baskický jazyk? Pokud ano, používáte baskičtinu na každodenní bázi? Kdy, ke komu a za jakých okolností mluvíte baskicky?
- Může podle Vás být Baskem člověk, který nehovoří baskicky? Proč?²

Další část se táže po esenci toho, co dělá Baska Baskem, a zda je možné tuto esenci získat na základě vlastního rozhodnutí, či zda se musí člověk s něčím takovým narodit (resp. zda něco takového může v průběhu života ztratit).

Důležitou otázkou byl také dotaz na nativní vnímání baskické domoviny:

² Znění otázek ve španělském a anglickém jazyce tak, jak byly položeny v realizovaném dotazníku, k nalezení v příloze – Tabulka č. 1.

- Jak byste definoval/a (vymezil/a) baskickou domovinu? Co všechno považujete za Baskicko?

Účelem bylo zjistit, jakým způsobem se Baskové vztahují ke svému území, zda ho všichni vnímají stejně, a především zda do něj zahrnují i francouzskou část Baskicka. O této distinkci a o tom, jaké z ní plynou problémy, budu hovořit níže.

V neposlední řadě směřovaly otázky ke zjištění, zda se dotyčný definuje jako baskický patriot, a zda je spokojen se současným rozsahem baskické autonomie. Úmyslně jsem se snažila vyhnout pojmu „nacionalista“, vzhledem k negativním konotacím tohoto termínu (zvláště ve spojitosti s radikálními formami baskického nacionalismu). Dalo by se předpokládat, že na otázku po politickém smýšlení respondenta formulovanou kolem pojmu „nacionalista“ by drtivá většina z nich odpověděla negativně nebo vyhýbavě, ačkoliv by se jindy jako nacionalisté vymezili. Účelem těchto otázek bylo nalezení případné souvislosti mezi tím, k jakým atributům baskické etnicity se konkrétní respondenti vztahují, a jaký mají sami vztah k baskické autonomii.

Otázky v dotazníku byly formulovány ve španělštině a v angličtině. Základem pro tuto volbu byl fakt, že jsou Baskové bilingvní, a každý z nich je schopen přirozeného vyjádření ve španělštině tak, aby význam toho, co chtějí říct, nebyl zkreslen použitím cizího jazyka³. Anglická verze otázek byla vytvořena pro respondenty, kteří ve Španělsku dlouhodobě nežijí a španělština pro ně není jazykem první volby. Vzhledem k problémům, které může formulace otázek v cizím jazyce (resp. jejich

³ Odhaduje se, že počet Basků, kteří ovládají na komunikativní úrovni pouze baskičtinu a nejsou tedy bilingvní, nepřevyšuje 1%, proto je tato populace zanedbatelná. Viz *Language Rich Europe*. Dostupný z: <<http://www.language-rich.eu/home/country-profiles/profiles-overview/spain-basque-country.html>> (14. 3. 2013).

překlad z jazyka českého) přinášet, jsem sestavování dotazníku konzultovala se studentkami španělského jazyka a poté i se španělskou rodilou mluvčí, abych se ujistila, že otázky vyzní tak, jak byly původně zamýšleny, a že jim respondent i stejným způsobem porozumí. Baskickou verzi otázek jsem vyloučila hned z kraje, vzhledem k tomu, že pouze část populace Baskicka ovládá baskičtinu, a tak by tato verze otázek byla v mnoha případech nevhodná. To souvisí s již zmíněným předpokladem, že španělština ve španělském Baskicku plně supluje baskičtinu.

Primárně byl tedy dotazník sestaven pro respondenty z řad španělských Basků, potažmo pro ty, kteří se nějakým způsobem mohou vyjádřit ke konstrukci baskické identity, např. mají rodiče Basky, nebo ovládají baskičtinu, ale za Basky se nepovažují, apod. Způsob získávání respondentů musel být přizpůsoben faktu, že jsem s drtivou většinou respondentů nebyla v přímém kontaktu. Využila jsem proto klíčových informantů, kteří mi pomohli se sháněním dalších kontaktů. Při výběru byla tedy použita metoda *snowball* (Bernard 1995: 97) s postupným nabalováním respondentů.

Největší množství z nich jsem získala při návštěvě Bilbaa s přispěním informanta, který vyučuje právo na Baskické univerzitě, a který mi pomohl s distribucí tištěných dotazníků mezi svými studenty. Tímto způsobem se mi navrátilo celkem 40 vyplněných dotazníků. Nicméně jde o relativně homogenní skupinu - drtivě většině z nich je mezi 18 a 21 lety, až na výjimky žijí všichni v provincii Bizkaia, a především mají v současné době všichni podobné sociokulturní zázemí dané studiem na vysoké škole. Bylo tedy nutné pokusit se tuto skupinu vyvážit respondenty pocházejícími z odlišného prostředí.

K tomu mi posloužily dotazníky vyplněné samotnými klíčovými informanty a dalšími respondenty, na které jsem získala kontakt od

těchto informantů, a kteří sami byli ochotni distribuovat dotazník dále. Zároveň jsem získala kontakt na Londýnskou baskickou společnost, která mi přislíbila účast na výzkumu. Za účelem snadnější distribuce dotazníku mezi případnými respondenty z této komunity jsem jej vytvořila v online podobě na webu SurveyMonkey⁴. Nicméně ani po několikátýdenní komunikaci a opakovaném přislíbení pomoci s výzkumem a distribucí dotazníků Londýnská baskická společnost nijak nepříspěla. Několik respondentů z řad Basků žijících ve Spojeném království jsem nicméně nakonec další vlastní aktivitou získala.

2.2. Rozhovory

Doplňkovou metodou se staly nestrukturované a polostrukturované rozhovory s klíčovými informanty z řad Basků. Šlo o rozhovory face-to-face a o emailovou korespondenci, na základě čehož mi mohly být vysvětleny některé nejasnosti, které pramenily z odpovědí v dotaznících nebo z přečtené literatury. Zároveň jsem měla možnost obratem cokoliv konzultovat. Rozhovory neprobíhaly ve formě intenzivního standardního interview, které by se odehrálo uceleně v jediném časové úseku. Naproti tomu jsem příležitostně využívala setkání s informanty, z čehož nakonec pramenila povaha těchto rozhovorů. Probíhaly především nestrukturovaně v závislosti na denní náplni a činnostech informantů (Bernard 1995: 208).

Nejvíce informací jsem získala při rozhovorech s informantkou č. 1. Jde o lektorku baskičtiny na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity pocházející z města Irún v provincii Gipuzkoa, jejíž kurzy jsem navštěvovala po dobu dvou semestrů. Zároveň tato lektorka příležitostně realizovala nejrůznější informativní schůzky a akce spojené s baskičtinou či baskickými tradicemi. Např. šlo o akci Korrika Brno 2011, neboli Běh

⁴ www.surveymonkey.com

za baskičtinu, která se oficiálně koná každoročně v Baskicku. Na takových akcích nebylo možné pořizovat audio záznam rozhovorů, ale přinesly mi množství cenných informací.

S dalšími třemi klíčovými informanty jsem se setkala v Baskicku. Prvním z nich (informant č. 2) byl Roberto Uriarte, doktor práv, vyučující na Baskické univerzitě⁵. Tento informant mi poskytl ubytování v Bilbao, což mi umožnilo být s ním po celou dobu pobytu v kontaktu a získat potřebné informace. Otázky, které k němu směřovaly, jsem kladla příležitostně a nestrukturovaně v závislosti na aktuální informantově činnosti a na tom, kde jsme se zrovna nacházeli. Jeho prostřednictvím jsem se dostala k dalším dvěma lidem, s nimiž jsem mohla mluvit z očí do očí. Konkrétně šlo o informantova bratra (informant č. 3) a jeho manželku (informant č. 4), kteří žijí v městečku Bermeo nacházejícím se na pobřeží Biskajského zálivu přibližně 35 km od centra Bilbao. Rozhovory s těmito respondenty probíhaly podobně jako s předchozím informantem, tedy nestrukturovaně a v závislosti na dalších podmínkách a aktivitách vzhledem k tomu, že se naše setkání odehrávalo především v rámci prohlídky města, kterou pro mě tito informanti naplánovali. V neposlední řadě jsem s nimi asistovaně vyplnila dotazník, protože sami o vypisování odpovědí do dotazníku neměli zájem. Dále jsem jim pokládala doplňující otázky, které vyplynuly z jejich odpovědí na otázky v dotazníku.

Informanti č. 1, 3 a 4 pro mě představovali jistou výhodu, protože si při setkání (alespoň z jeho velké části) nebyli vědomi toho, že jsou zkoumáni, čímž lze docílit částečného odbourání toho, co Miroslav Disman velmi trefně nazývá „efekt morčete“ (Disman 2002: 132), kdy se informant projevuje nepřírozeně ve chvíli, kdy si je vědom, že jeho

⁵ *Euskal Herriko Unibertsitatea*. www.ehu.es

odpovědi budou nějakým způsobem analyzovány. Za tímto účelem jsem těmto informantům předložila svůj dotazník až ve chvíli, kdy byly možnosti přirozené interakce (ve spojení s tématem mého zájmu) vyčerpány. Bohužel však ani takový postup nemůže zcela eliminovat zkreslení, která tato podoba výzkumu přináší. Především proto, že v prostředí Baskicka budu v rámci tak krátkého pobytu působit vždy jako cizinec, což může zapříčinit, že se někteří respondenti budou snažit stylizovat do nějaké role, kterou by běžně nepřijali (Disman 2002: 132). Především v otázce etnické sebe prezentace a nacionalismu jde o citlivé nuance, lidé mohou v přítomnosti výzkumníka prezentovat svou etnickou příslušnost a vztah k ní jinak, než za běžných okolností. Do budoucna by se tento nežádoucí efekt dal omezit dlouhodobým pobytem mezi informanty, kteří by se s postupem času vzdali přijatých rolí a chovali by se přirozeněji (Bernard 1995: 136).

2.3. Zúčastněné pozorování

V neposlední řadě jsem využila vlastního pozorování v terénu. Za tímto účelem jsem navštívila Baskicko a získala na krátkou dobu přístup do každodenního života svých informantů a jeho běžných aktivit. Jak upozorňuje Bernard v každém zúčastněném pozorování jde o terénní výzkum, ovšem ne každý terénní výzkum je založen na zúčastněném pozorování (Bernard 1995: 137). Aktivity, které spojujeme se zúčastněným pozorováním, jsem měla možnost provést v rámci běžné denní náplně informantů. Bylo tak možné poznat chování informantů v přirozenějším kontextu. Např. i tak banální činnost, jako je venčení psa, může odkrýt některé věci, které by mi informanti běžně nesdělili – především proto, že by je sami nepovažovali za relevantní. Zúčastněné pozorování mi tak umožnilo vlastní úsudek o tom, co je relevantní, a vlastní filtraci informací.

V mém případě šlo spíše o doplňkovou metodu k již zmíněným

dotazníkům a rozhovorům. Jak jsem zmínila v úvodu, čas, který jsem strávila v terénu, se rozhodně nedá považovat za dlouhodobý výzkum. Nicméně jak dodává Bernard, i několikadenní zúčastněné pozorování může být relevantní, především pokud si chce výzkumník potvrdit některé informace, které předpokládal nebo zjistil dříve (Bernard 1995: 140). V případě mého výzkumu šlo v zúčastněném pozorování především o záležitost použití jazyka. Respektive o zjištění, ve kterých situacích informanti používají baskičtinu a ve kterých španělštinu, podle jakých kritérií rozlišují, ke komu budou mluvit baskicky a ke komu španělsky. Na tutéž otázku se ptám i v rámci dotazníku, proto tu pozorování slouží jako doplněk k odpovědím, které mi informanti poskytli v dotazníku.

3. Atributy baskické etnické identity

V následující kapitole bych ráda vymezila některé charakteristiky Baskicka, na nichž se může konstituovat identita Basků. Ačkoli operujeme s předpokladem, že vymezení toho, co činí Baska Baskem, je nanejvýš problematický úkol, pro účely této kapitoly se musíme spokojit s pozorovatelnými charakteristikami, s nimiž je možné si identitu Basků spojit. K jakým aspektům tedy vztáhnout identitu Basků jako skupiny? Vhodným nástrojem se jeví klasifikace Anthony D. Smithe, který v duchu etno-symbolismu nachází určitou podstatu etnických skupin – *ethnie*. Každé etnické společenství se pak podle Smithe vyznačuje společnou charakteristikou, která je zjevná jak členovi etnika, tak vnějšímu pozorovateli, nečlenovi (Smith 1999: 13). Etnická skupina, aby si byla vědoma své sounáležitosti, je charakterizována:

- vlastním názvem nebo emblémem,
- mýtem o společném původu,
- sdílenou historickou pamětí a tradicí,
- jedním nebo více prvky společné kultury,
- spojením s historickým územím (vlastí, domovinou),
- jistou mírou solidarity mezi členy (alespoň v rámci elit).

Není pochyb o tom, že se Baskové vyznačují vlastním etnonymem. V baskičtině sice nenajdeme jednoslovný pojem pro Baska, nicméně najdeme označení pro osobu, která hovoří baskicky – *euskaldun*. Tento fakt úzce souvisí s tím, jak Baskové (*euskaldunak*) kladou důraz na jazyk jako společný kulturní prvek, o něm více v jedné z následujících podkapitol. Zároveň nelze pochybovat o bohaté mytologii původu, úzkém spojení Basků s představou domoviny, a především ideou o společných dějinách (v některých případech můžeme mluvit dokonce o představě o společném utrpení). Ráda bych se vybraným charakteristikám, na nichž

se konstituuje baskická etnická identita, věnovala v následujících podkapitolách blíže. Mohou nám pomoci s uchopením toho, jak tato identita vzniká a upevňuje se v kontextu dnešní doby.

3.1. Baskové a mýtus o původu

Mýtus o společném původu Basků je jednou z charakteristik Basků, které tvoří konzistentní představu o Baskicku jako širším společenství lidí. Vychází především z představy, že Baskové jsou toutéž skupinou, kterou bychom našli na tomto území v dobách před více než deseti tisíci lety. Specifická povaha baskičtiny navíc některé utvrzuje v přesvědčení, že Baskové jsou jedinou žijící skupinou z původních obyvatel Evropy (Chalupa 1999: 63). Baskičtina je považována za nejstarší jazyk Evropy, kterým se na jejím území dnes stále hovoří, dokonce tyto teorie počítají s relativně velkým rozšířením baskičtiny po evropském kontinentu v době před 18 tisíci lety (Zavadil 2010: 49). Archeologické nálezy navíc odkazují k populaci žijící na území dnešního Baskicka, která po sobě zanechala stopy staré přes 20 tisíc let (Clark 1979: 10).

Vedle relativně bohatého souboru mýtů o společném původu Basků lze nalézt bezpočet dalších teorií, které vycházejí z bádání baskologů, lingvistů i biologů. Bohumil Zavadil, významný český hispanista a lingvista, velmi přehledně představuje jednotlivé teorie o původu Basků (více či méně vědecké), které jsou založeny na analýze baskičtiny, její genealogie a filiace (Zavadil 2010: 37-48). Jedná se o hypotézu baskicko-iberskou, baskicko-kavkazskou a baskicko-berberskou. První z těchto hypotéz předpokládá totožnost baskičtiny s iberštinou a pokládá baskičtinu za jediný přeživší jazyk z těch, kterými se kdysi hovořilo na Pyrenejském poloostrově. Opírá se o fonetické podobnosti těchto dvou jazyků, kterými se nicméně dá doložit nanejvýše vzdálená příbuznost. Současné vědecké teorie nepovažují tuto hypotézu za pravděpodobnou a předkládají závěr, že Baskové nejsou přímými

potomky Iberů. Hypotéza baskicko-kavkazská se domnívá, že existuje příbuznost mezi baskičtinou a západokavkazskými jazyky, zároveň biologická antropologie naznačuje podobnosti mezi Basky a obyvateli západního Kavkazu (ve vztahu ke tvaru lebky, krevní skupině, apod.) Poslední ze tří nejrozšířenějších teorií je hypotéza o spřízněnosti baskičtiny s berberskými jazyky severní Afriky. Mimo tyto tři hypotézy se můžeme setkat s bezpočtem dalších teorií příbuznosti baskičtiny např. s jinými jazyky aglutinačního typu. Obecně lze však všechny tyto teorie o původu baskičtiny a potažmo Basků klasifikovat podle toho, zda považují Basky za původní obyvatelé Pyrenejského poloostrova, nebo zda se na tomto území usadili druhotně po migraci z kavkazské oblasti (Zavadil 2010: 48-60).

Jisté je, že baskičtí nacionalisté považují „svůj národ“ za odlišný od populací, které ho obklopují, a jsou přesvědčeni o pokrevní spřízněnosti členů tohoto „národa“. Zkrátka v těchto intencích přišli Baskové na dnešní území Baskicka společně a dodnes jsou pokračovateli nějaké příbuzenské linie (informant č. 1). Jak dodává Eriksen, „jako metaforický *pater familias* nacionalismus prohlašuje, že členové národa jsou velkou rodinou“ (Eriksen 2012: 179). Zdůrazňování kontinuity osídlení Baskicka se stalo středobodem politických argumentací i v dnešní době, což velmi těsně v případě Basků spojuje prehistorii se současností. Na druhou stranu jen málo skupin dnešní Evropy se může cítit natolik v právu odvolávat se na tak vzdálenou minulost při obhajobě své autochtonnosti a svébytnosti.

Některé studie se dokonce věnují výzkumu baskického fenotypu. Jde především o zkoumání výskytu krevních skupin mezi Basky a přílehlými populacemi. Tato bádání docházejí k závěru, že se Baskové vyznačují specifickou frekvencí krevní skupiny 0 (Chalupa 1999: 64), která by mohla odkazovat na trvajících izolovanost obyvatel Baskicka a na

spřízněnost Basků s osídlením Cromagnonců, se kterým výskyt této krevní skupiny souvisí (Collins 1997: 7-9, Kurlansky 2000: 19-21). Tyto studie se nám mohou z hlediska sociokulturní antropologie jevit jako irelevantní, nicméně mají určitou výpovědní hodnotu. Na základě některých vyjádření informantů (informant č. 1 a č. 2) lze dojít k závěru, že v rámci zkoumání identity současných Basků je důležité brát tyto hypotézy v potaz. Především proto, že nacionalisticky smýšlející jedinci těmito teoriemi velmi často argumentují v diskuzi o legitimitě baskické nezávislosti.

Vedle různorodého souboru teorií o původu Basků a jejich spřízněnosti s archaickými populacemi se vyjímají i ty, jejichž kořeny mají s vědeckým bádáním máloco společného. Některé z nich zmiňují např. baskičtinu jako jazyk, který vznikl při stavbě babylonské věže a zmatení jazyků, a který přežil do dnešních dob díky Noemovi, jenž prý mluvil baskicky (Kurlansky 2000: 24). Jiné z nich hovoří o baskičtině jako o jazyku, kterým mluvili Adam a Eva, některé dokonce považují Basky za potomky obyvatel bájně Atlantidy (Farwell 2009: 50). V každém případě se v každé z těchto teorií projevuje již zmíněná představa o tom, že Baskové patří k nejstarším populacím Evropy, ať vzhledem k původu Basků přijmeme hypotézu migrační nebo autochtonní (k této klasifikaci viz Zavadil 2010).

3.2. Baskicko a odkaz ke společné historii

„‘When you say Basque, you say Catholic‘ is an old proverb.“

Mark Kurlansky (2000: 146)

Dalším nástrojem, kterým je možné identitu určitého společenství uchopit, je zaměření na náboženskou identitu této skupiny. Jak zmiňuje Anthony D. Smith, skupinová identita, která se váže na náboženské

prvky, respektive náboženská identita skupiny, se v mnoha aspektech velmi podobá identitě etnické (Smith 1991: 6-8). Často také na základě náboženské identifikace dochází k radikálnímu postoji k „těm druhým“ a extremizaci negativních vztahů mezi skupinami. V případě Baskicka bychom dnes již takovou distinkci mezi baskickou minoritou a španělskou majoritou hledali jen stěží vzhledem k tomu, že v otázce náboženského vyznání došlo v Baskicku ke kompletní asimilaci. Z 85% lidí, kteří se v Baskicku hlásí k nějakému vyznání, jich 98% uznává římskokatolickou církev⁶, což je zároveň většinové vyznání celého Španělska⁷.

Jedinou výjimku v otázce víry Basků by mohl tvořit odkaz k tradičním matriarchálně orientovaným formám náboženství, které nesou znaky pohanství a stavějí na víře v přírodní božstva (Kurlansky 2000: 80-102), z čehož vyvěrá poměrně bohatý mytologický systém (viz např. Barandiarán 2009, Ortiz-Osés 1985, Ortiz-Osés a Mayr 1980, 1982, Ortiz-Osés a Ripa 2007). Na náboženství oblasti dnešního Baskicka z doby před christianizací nicméně vcelku intenzivně odkazují nacionalisticky smýšlející Baskové (informant č. 1), zatímco některé z materiálních projevů tohoto náboženského systému se vlivem nacionalistické propagandy staly profánními a populárními symboly Baskicka.

Nejmarkantnější je využití tzv. „baskického kříže“, neboli *lauburu*⁸ (od slov *lau* = čtyři a *buru* = hlava), který se nejpravděpodobněji vztahuje ke kultu Slunce a doplňuje panteon přírodních božstev, není tedy křížem v pravém smyslu slova, nýbrž symbolickým zobrazením slunečního kotouče. Nicméně v rámci procesu christianizace došlo zároveň

⁶ Zdroj: *Joshua Project*. Dostupný z: <<http://www.joshuaproject.net/people-profile.php?peo3=10709&rog3=SP>> (11. 3. 2013).

⁷ Tamtéž.

⁸ Viz příloha č. 1 a č. 2

k transformaci jeho významu a naroubováním křesťanské symboliky získal označení kříže (Pablo 2009: 114). *Lauburu* jako symbol Baskicka je však moderním produktem nacionalismu a má představovat jednotu baskických provincií (Pablo 2009: 110), jako takový je pak prezentován v nepřeberném množství podob. Nejedná se jen o symbol existující v lidovém diskurzu, nechybí ani v oficiální prezentaci baskických vládních i nevládních organizací⁹.

Není však divu, že baskičtí nacionalisté tak rádi odkazují ke své předkřesťanské víře, lze tím velmi dobře zdůraznit onu rozdílnost Baskicka od okolních států, především potom pomyslné zachování kulturní kontinuity mezi předkřesťanskou populací Baskicka a současnou zdejší společností (informant č. 2). Takový závěr by mohl naznačovat historickou spřízněnost dnešní baskické populace a původního baskického území.

V neposlední době zároveň došlo ke značné komercializaci symbolu *lauburu* – objevuje se v mnoha podobách a formách upomínkových předmětů, kterých si nelze při návštěvě jakéhokoli většího baskického města nepovšimnout. I přesto ale neztrácí svou hodnotu pro demonstraci nacionálního smýšlení (informant č. 1). Můj první vlastní kontakt s tímto symbolem přímo v Baskicku se odehrál příhodně hned na začátku pobytu, kdy jsem obdržela klíče od ubytování, které příznačně doplňoval přívěsek se symbolem *lauburu* (viz příloha č. 4) I přes značnou rozšířenost symbolu, byl můj informant překvapen, že je znám někomu mimo Baskicko. Podle něj je *lauburu* klasickým příkladem odkazu k něčemu, co dnes nemá jinou než etnicky identifikační relevanci, transformace významu z něj udělala ryze nacionální symbol (informant č. 2). Ten, kdo nosí *lauburu* na klíčích (oblečení, odznáčku na klopě, a

⁹ Např. Baskické archeologické a etnografické muzeum v Bilbao, fungující pod záštitou radnice Bilbao. Viz příloha č. 3

jinde), tím nedává najevo svou víru v panteon přírodních, v Baskicku původních, božstev, deklaruje tím svou příslušnost k Baskicku jako současné politické jednotce, a ke všemu, co je s ním spjato.

Jak již totiž bylo zmíněno, „být Baskem znamená být katolíkem“. V tomto kontextu není tedy možné mluvit o populaci Baskicka jako o nábožensky separované skupině *sensu stricto*. Nicméně za pomoci odkazu ke starším formám náboženství je možné mluvit o Bascích jako o skupině, která vzešla z odlišného náboženského základu, a která se k tomuto odlišnému základu vztahuje jako k něčemu, co je vlastní jen jí, a co ji odlišuje od majoritní společnosti.

Opět je však na místě zdůraznit rozdíl mezi tradičním baskickým nacionalismem Sabina Arany, jak vznikl v 19. století, a dnešním levicově orientovaným nacionalismem (k tomuto tématu podrobněji v kapitole *Baskický nacionalismus*). Zatímco Sabino Arana a kruh kolem něj odkazoval na katolické hodnoty a šel ruku v ruce s tehdy ještě rurálním charakterem Baskicka, baskický nacionalismus, jaký vykryštoval z kontextu 20. století, se deklaruje jako pokrokový a staví se do opozice vůči zpátečnické povaze Aranovy politiky (Kurlansky 2000: 161-176). Je tedy přirozené, že současný baskický nacionalismus nebude mít snahu hledat podobnosti mezi sebou samým a tradičním katolickým nacionalismem. Už vůbec ne pak zdůrazňovat fakt, že došlo k absolutnímu přijetí dominantního náboženství majoritní společnosti. Jak říká Fredrik Barth, nemůžeme hovořit o etnické skupině jako o diskontinuální izolované jednotce, ale můžeme hovořit o hranicích, které si tato skupina vyznačuje v opozici vůči jiným skupinám, ať už jsou tyto hranice postavené na reálném základu, nebo ne (Barth 1969: 15-16). Kontinualita a vzájemné podobnosti jsou potlačovány a jednotlivé rozdílnosti jsou to, co je vyhledáváno a zdůrazňováno ve smyslu „*My Baskové se lišíme od Španělů/Francouzů.*“

Ať již má symbolika odvolávající se na předkřesťanskou historii Baskicka reálný základ, nebo ne, upevnění postavení nacionálního symbolu *lauburu* (a samozřejmě mnoha jiných) koresponduje s fenoménem pojícím se se vznikem národů: vynalézání tradic (Hobsbawm 2003: 1-14).

3.3. Baskicko a jeho domovina

Max Weber hovoří o etnických skupinách jako o primárně politických společenstvích (Guibernau 2010: 13). Je to tedy přednostně politická komunita, která vytváří podmínky pro přijetí etnického vědomí. Jinými slovy, především ty skupiny, které se vyznačují nějakou (více či méně komplexní) společnou politickou organizací, mají jasnou predispozici k tomu, aby byly samy sebe schopny chápat na úrovni etnické skupiny. Ať už si vyložíme tento dílčí Weberův předpoklad jako velmi zobecňující (zajisté ne všechny politické jednotky se vyznačují etnickým vědomím) či naopak velmi konkretizující (jistě bychom našli skupiny, které se na abstraktní úrovni ztotožňují s ostatními členy jako s příslušníky etnika, ale chybí jim společná politická organizace), je jasné, že Baskové jako skupina se vyznačují právě takovou politickou integritou. To je dáno zejména faktem, že většina z nich je koncentrována na relativně konzistentním geografickém území, a to i přesto, že definovat baskickou domovinu bývá problematické i pro samotné Basky, jak se pokusím dokázat níže. Již z logiky věci je jasné, že pocit sounáležitosti se daleko lépe šíří mezi lidmi, kteří reálně žijí vedle sebe, než v jakési abstraktní *imagined community* (viz Anderson 2008). Taková koncentrace členů skupiny spojená s určitým objektivně vymezeným územím pak nejenže dává vzniknout pocitu příslušnosti k místu a ke skupině, ale také vytváří podmínky pro politickou realizaci této skupiny navenek. (Vycházím zde z předpokladu, že politická organizace se projevuje jak směrem dovnitř ke členům vlastní skupiny, tak směrem ven k „těm druhým“.)

3.3.1. Geopolitické vymezení Baskicka

V ryze nacionalistických intencích se dají Baskové definovat jako populace vztahující se k území Baskicka. Pokud je cílem nacionalistického snažení dosažení překrytí nacionální jednotky s jednotkou prostorově-politickou (jak popisuje program nacionalistů Ernest Gellner), pak je v případě baskických nacionalistů napůl „vyhráno“. O Baskicku se totiž dá hovořit právě v termínech státního útvaru. Vykazuje znaky politického vývoje státu a chová se jako proto-národní stát (Beck 2006:510). Prokazuje, že v rámci rozsahu své samosprávy a autonomie je schopno relativně nezávisle fungovat s vlastní institucionální základnou a je schopno sebe sama reprezentovat a hájit svoje zájmy na poli španělské federace, podobným způsobem, jako by byl stát reprezentován například na poli mezinárodní konfederace. Přinejmenším mu však nechybí základní předpoklad státu, což je koherentní území vymezené politickou hranicí, která je předmětem jakéhosi kompromisu (i nedobrovolného) mezi dvěma sousedy, jichž se umístění hranic týká. Podoba, v jaké je území chápáno v rámci lidového diskurzu, je pak nedílnou součástí konstrukce identity jednotlivce i skupiny, čímž vzniká identifikace s prostorem. V případě Baskicka je tato prostorová identita velmi úzce spjata s identitou etnickou, právě vzhledem k faktu, že se Baskicko vyznačuje relativně konzistentním geopolitickým územím, na kterém je jeho obyvatelstvo koncentrováno, a ke kterému si tedy může vytvořit vztah.

Nicméně co se skrývá pod pojmem Baskicko – nebo ještě lépe pod pojmem baskická domovina (*homeland, patria*), je konceptem minimálně problematickým. Pro porozumění způsobu pojetí domoviny Basků, jak ji jsou sami schopni vnímat, je nutné si uvědomit několik úrovní, na kterých lze pozorovat rozličné vnímání Baskicka jako geopolitického útvaru.

Zaprvé jde o Baskicko v nejširším možném slova smyslu, a to o

relativně rozsáhlé území, na kterém se, jak podle baskických nacionálních teorií, tak podle seriózních vědeckých závěrů, kdysi hovořilo baskicky, nebo alespoň nějakou formou protobaskičtiny (viz následující kapitola týkající se baskičtiny). Ve vztahu k současným nacionalistickým požadavkům a k představám o dnešním Baskicku je však toto vymezení nejméně relevantní.

Zadruhé mluvíme o Baskicku ve smyslu současných sedmi provincií (viz příloha č. 5). Jedná se o čtyři provincie na území Španělského království a tři provincie na území Francouzské republiky. Ve Španělsku pak tři z nich tvoří Autonomní společenství Baskicko: jedná se o provincie Álava (baskicky *Araba*) s hlavním městem Vitoria (bask. *Gasteiz*), které je zároveň hlavním městem celého společenství, Vizcaya (*Bizkaia*) s hlavním městem Bilbao (*Bilbo*) a Guipúzcoa (*Gipuzkoa*) s centrem v San Sebastián (*Donostia*). Čtvrtou baskickou provincií ve Španělsku je pak Autonomní společenství Navarra (*Nafarroa*) s centrem v Pamploně (*Iruña*). Francouzské provincie tvoří Labortánsko (*Lapurdi*) s hlavním městem v Bayonne (*Baiona*), Suletinsko (*Zuberoa*) s centrem v Maule a Dolní Navarra (*Nafarroa Beherea*) s hlavním městem Saint-Jean-Pied-de-Port).

V tom nejužším slova smyslu pak mluvíme o Autonomním společenství Baskicko. Pokud hovoříme o Baskicku jako o regionu požívajícím status relativně rozsáhlé autonomie, realizujícím vlastní samosprávu a vystupujícím politicky jako (navenek) do značné míry koherentní celek, pak hovoříme právě o Autonomním společenství Baskicko.

Nejužší vymezení Baskicka se nicméně v lidových představách o domovině objevuje stejně tak sporadicky jako první ze tří pojetí. Vzniká tu distinkce mezi tzv. *Euskadi* a *Euskal Herria*, přičemž každý z těchto

pojmu se dá do češtiny přeložit jako *Baskicko*. *Euskadi*¹⁰ se v lidovém diskurzu vžilo pro označení vlastního Autonomního společenství, kdežto *Euskal Herria* označuje širší baskický region, tedy sedm historických provincií. Již název *Euskal Herria* se vztahuje k podstatě širšího pojetí Baskicka, než jen jako politicky samosprávné jednotky. Baskické „*herri*“ referuje k „lidu“ a tudíž i spojení *Euskal Herria* („*euska*“ = adjektivum „baskický“) označuje spíše společenství Basků jako osob, než teritorium vymezené oficiálně stanovenými hranicemi. Potom lze tedy Baskicko ve smyslu *Euskal Herria* chápat jako území, kde žijí Baskové. Není tak žádným překvapením, že právě takové pojetí baskické domoviny se v lidovém diskurzu stává dominantní (Beck 2006:513).

3.3.2. Představy o území – lidový model vs. politická praxe

Nyní se dostáváme k jádru toho, co se dá identifikovat jako rozpor v současné baskické nacionální politice. Ačkoliv se představy Basků o vlastním území vztahují k širšímu regionu *Euskal Herria* (7 baskických provincií), předmětem reálné politické praxe je pouze Baskicko jakožto Autonomní společenství. V pojmech teoretika multikulturalismu Willa Kymlicky jsou pak Baskové národností menšinou žijící po boku jiných národnostních menšin v multinárodnostním státě (Kymlicka 1995: 11). A jako národnostní menšina mají právo na realizaci vlastní samosprávy vedle polyetnických práv (specifická práva založená na příslušnosti ke skupině, která se ovšem nevyznačuje vlastnostmi národnostní menšiny) a práv na vlastní politickou reprezentaci (Kymlicka 1995: 19). Samospráva se však v tomto případě omezuje pouze na Autonomní společenství Baskicko, což je z perspektivy Basků zásadním okleštěním

¹⁰ Jedná se o neologismus vytvořený Sabinem Aranou, který se snažil o rozšíření baskičtiny a její zpopularizování, což ho vedlo i ke snaze propagace jednoslovného označení Baskicka (Kurlansky 2000:165).

jejího potenciálu. Beck potom nazývá politickou praxi baskických nacionalistů jako amputaci *Euskal Herria* (Beck 2006: 514).

Na úrovni lidového ne odborného projevu je však důraz na Baskicko jako *Euskal Herria* více než zřetelný. Hranice obklopující právě sedm provincií jsou silně zakořeněny v představách o baskické domovině, a vytvářejí obrazec jehož podoba je s Baskickem nesmazatelně spjata. Stává se nejen utkvělou představou o baskickém teritoriu, ale dává zároveň vzniknout jakémusi nacionálnímu logu, které se objevuje nesčetněkrát při nejrozličnějších příležitostech. Za všechny lze jmenovat například v dnešní době aktuální požadavek převozu uvězněných členů ETA „domů“ do Baskicka, přičemž Baskicko je zde myšleno jako *Euskal Herria*. Beck nazývá toto konkrétní využití geografické podoby Baskicka „věžeňskou mapou“ nebo „mapou vězňů“ (Beck 2006: 520). Masové rozšíření tohoto zobrazení v rámci kampaně pak poukazuje nejen na enormní podporu baskických vězňů ve španělských a francouzských věznicích (potažmo vlastního nezávislého soudnictví v opozici k soudnímu systému Španělska a Francie), ale také na neodmyslitelné spojení představy o baskické domovině s představou o hranicích a geopolitické podobě *Euskal Herria* (viz příloha č. 6 a č. 7).

Jenže právě tato představa o vlasti a domovině podléhá instrumentalismu a situacionismu v závislosti na proměnách cílů nacionalistických politických organizací. Stejně jako je zobrazení mapy *Euskal Herria* využito při celobaskické kampani na jedné straně, je i propagace pouhého *Euskadi* (Autonomního společenství Baskicko) využívána k jednotlivým účelům na straně druhé. Jde především o politické cíle spojené se snahou o rozšíření stávající autonomie. Ta je v současné době nastavena Autonomním statutem Baskicka, který vešel v platnost v roce 1979 jako modifikovaný (avšak jen minimálně) tzv. Guernický statut z roku 1936. Tento dokument upravuje rozsah baskické

autonomie, která se nicméně vztahuje pouze na Autonomní společenství Baskicko a jeho tři provincie Álava, Guipúzcoa a Vizcaya. O francouzském Baskicku se samozřejmě nezmiňuje vůbec, španělská autonomní provincie Navarra je pak zmíněna v článku č. 2 v souvislosti s potenciálním připojením k Autonomnímu společenství Baskicko. Jinými slovy, pokud by v budoucnu došlo k připojení Navarry, požívala by stejná práva jako stávající tři autonomní baskické provincie¹¹.

Jádrem politiky baskických nacionalistických stran je tedy Baskicko v nejužším slova smyslu Autonomního společenství. Není proto žádným překvapením, že v rámci nacionální politické kampaně se důraz přesouvá právě na autonomní Baskicko a dochází tak k „amputaci“ ostatních součástí baskické domoviny, jak je běžně mezi lidmi chápána (Beck 2006: 518). Jednoduše proto, že snaha o secesi celého Baskicka ve smyslu *Euskal Herria*, nebo alespoň o rozšíření autonomie i na Baskicko francouzské, je vzhledem k rozdělení baskického území mezi dva státní útvary (a minimálně vzhledem k radikální centralistické politice Francie), jednoznačně nereálná.

¹¹ *Ley orgánica 3/1979, de 18 de diciembre 1979, Estatuto de Autonomía del País Vasco* [online].

Dostupný z: <http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/lo3-1979.html> (24. 1. 2013).

3.4. *Baskicko a jazyková identita*

„Nejběžnějším faktickým kritériem národnosti je dnes jazyk. Rozhodně je těžké si představit nacionalistické hnutí, které by ho v nějaké formě nevyzvedávalo.“ (Hobsbawm 2003: 115)

Není pochyb o tom, že jazyk hraje klíčovou úlohu ve vytváření toho, co nazýváme etnickou identitou. Je to nejlepší způsob, jak demonstrovat zaprvé svou odlišnost od ostatních (skupin), a zadruhé svou příslušnost k jiné konkrétní skupině. Jedná se o fyzický (resp. fyzikální) projev identity, která je jinak pocíťována vnitřně na emocionální úrovni. Pokrevní spřízněnost, místo narození, citový vztah k místu či společenství, to všechno se demonstruje navenek relativně problematicky. Jazyk však naproti tomu funguje v takovém případě vcelku spolehlivě. Nejen, že nám pomáhá prezentovat vlastní příslušnost, ale díky němu se můžeme orientovat (a také orientujeme) v okolní společnosti, v níž nám jazyk pomáhá klasifikovat „ty druhé“ (Haarmann 1986: 38), jednoduše tak, že u nich rozlišujeme cizí jazyk, jazyk odlišný od našeho. Navíc pokud hovoříme o etnicitě, jako o identifikaci sebe sama *v opozici* vůči „těm druhým“ (Barth 1969, Haarmann 1986), právě skrze klasifikaci a vymezení „těch druhých“ definujeme sami sebe a ustavujeme vlastní skupinovou identitu. Jazyk je potom jak nástrojem tvorby takové identity, tak i její manifestací.

Zároveň v rámci skupinové identity nejde jen o její tvorbu, ale především o její reprodukci a distribuci. Bez toho, aniž by docházelo k předávání představy o jednotě společenství, by přežití skupinových identit nebylo možné. Jazyk pak slouží jako prostředek takové reprodukce a distribuce, přičemž zde nemluvíme o jazyku obecně jako o komunikačním prostředku, ale o konkrétním jazyku jako projevu identity konkrétní etnické skupiny. Narážíme tedy na distinkci mezi jazykem jako

nástrojem komunikace a jazykem jako symbolickým atributem etnicity. Současně je pak nutné zmínit, že ne každý jazyk disponuje ve stejné míře komunikačním a symbolickým potenciálem. Projev disharmonie mezi komunikační a symbolickou funkcí jazyka je dobře pozorovatelný na příkladu Irska (Šatava 2009: 37), kde hraje irština více méně symbolickou (a historickou) roli, nicméně dominantním komunikačním prostředkem je jazyk anglický. I přesto ale není pochyb o tom, že bychom v případě Irů byli schopni v nějaké podobě naleznout projevy skupinové identity odkazující právě na irštinu jako symbol etnické příslušnosti.

Stejný problém vyvstává v případě Baskicka. Baskičtinu můžeme do značné míry chápat jako jeden z hlavních prostředků baskické etnické identity (Echeverria 2003), a zároveň s ní operovat jako s čistě komunikačním nástrojem a atributem vlastním populaci Baskicka. Nicméně překrytí těchto dvou pojetí není absolutní, jak se pokusím vysvětlit dále. Zkrátka ne každý člověk (Bask) odkazující na jazyk (baskičtinu) jako na symbolický tmel (baskické) populace zároveň tento jazyk využívá pro každodenní komunikaci s ostatními (Basky), dokonce tímto jazykem nemusí hovořit vůbec.

Jak se autoři shodují, aby mohlo vzniknout uvědomění, že jedinec je součástí širšího socio-kulturního celku, který je vázán na nějaké teritorium (ať už myšlené nebo reálně vymezené), je nutné aby skupina jedinců na tomto teritoriu sdílela společné kulturní prvky. Nejlepším integračním činitelem a takovým kulturním prvkem je pak jazyk. Ne náhodou probíhají snahy o „národní obrození“ a etnickou revitalizaci shora právě prostřednictvím jazyka. Váha jazyka jako skupinového tmelu je pak umocněna již zmíněným faktem, že nejde jen o kulturní projev, ale také o způsob předávání informací, o způsob myšlení, a především o specifický způsob náhledu na svět, jak nám vysvětluje teorie jazykového relativismu.

I přesto, že úloha jazyka v konstrukci skupinové identity rozhodně není stabilní a neměnná, najdeme jen málo autorů zabývajících se etnickým vědomím, kteří by nekladli na jazykovou stránku věci důraz. Jak zmiňuje Šatava, za hlavní znak etnicity bývá obvykle označován jazyk (Šatava 2009: 37). Nicméně role jazyka ve formování etnické identity je do značné míry proměnlivá a závisí na bezpočtu dalších skutečností. Rozhodně se nedá říci, že by se jazyková diferenciací ve všech případech překrývala s diferenciací etnickou. V lidovém diskurzu českojazyčného prostředí se nám může jevit čeština jako spolehlivý ukazatel „české národnosti“, jako znak logicky odkazující k „češství“. Nicméně vztah jazyka a národnosti je daleko složitější. Mnoho těch, kteří hovoří majoritním jazykem, se etnicky identifikuje s minoritou, a zároveň ne každý, který hovoří minoritním jazykem, se cítí být součástí této minority (např. Lozoviuk 2005: 47-55), což může být zjištění minimálně překvapivé. Ačkoliv je tedy jazyk, a jeho použití jedincem, prvkem relativně jednoduše vymežitelným (ve vztahu k dalším charakteristikám, na kterých závisí etnické vědomí), není možné ho stavět do pozice primárního determinantu etnicity, protože ne vždy hraje v utváření etnického vědomí zásadní roli (Haarmann 1986: 37).

3.4.1. Jazyková situace Baskicka

Je jasné, že jedním z hlavních determinantů jazykové situace konkrétního etnika je jeho postavení v rámci většinové společnosti. Záleží především na tom, zda je přežití jazyka chráněno jeho právním statutem (oficialitou nebo kooficialitou), či zda jeho přežití závisí pouze na jazykové praxi členů skupiny. V případě Basků lze dokonce tuto distinkci pozorovat v rámci jednoho jazyka. Na španělské straně Baskicka požívá baskičtina kooficiálního statutu, který je ovšem v rámci španělské Navarry omezen na baskofonní pásmo čítající přibližně několik desítek obcí, v Autonomním společenství Baskicko je pak její status platný na

celém území (Zavadil 2010: 18-25). Ve francouzském Baskicku nemá baskičtina v důsledku intenzivnější asimilacionistické politiky Francie oficiální charakter.

Baskicko (Autonomní oblast Baskicko) má 2 193 093 obyvatel (k roku 2012)¹² a necelá čtvrtina z nich uvádí baskičtinu jako svůj mateřský jazyk (Zavadil 2010: 19). Úřad náměstka ministra kultury pro jazykovou politiku uvádí v roce 2011, že aktivně bilingvních obyvatel je v Autonomní oblasti Baskicko 755 640, pasivně bilingvních pak 349 691, zbytek hovoří a rozumí pouze španělsky¹³. Užití baskičtiny v této oblasti je upraveno již v rámci autonomního statutu Baskicka z roku 1979. Tento zákon, nazývaný také *Guernický statut*, mimo jiné ve svém šestém článku:

- ustavuje baskičtinu jako oficiální vedle jazyka španělského a zdůrazňuje právo všech občanů na svobodné rozhodnutí, kterým jazykem budou hovořit,
- zaručuje možnost užití baskičtiny na půdě oficiálních institucí,
- odsuzuje diskriminaci na základě jazyka,
- ustavuje Akademii baskického jazyka¹⁴ jako oficiální poradní instituci v záležitostech týkajících se baskičtiny,
- ustavuje právo Autonomního společenství Baskicko požadovat, aby španělská vláda předložila parlamentu ke schválení veškeré smlouvy nebo dohody, jež by navazovaly kulturní

¹² *Instituto Nacional de Estadística* [online]. Dostupný z: <<http://www.ine.es/FichasWeb/RegComunidades.do?fichas=49&buscador=& botonFichas=Go+to+Table+of+results>> (1. 3. 2013).

¹³ *Indicadores de situación y evolución del euskera*. 2011. *Viceconsejería de Política Lingüística* [online]. Dostupný z: <<http://www.kulturklik.euskadi.net/wp-content/uploads/2011/06/EBPN-Txostena-cast.pdf>> (6. 4. 2013).

¹⁴ *Euskaltzaindia* [online]. Dostupný z: <<http://www.euskaltzaindia.net/>> (4. 4. 2013).

vztahy s dalšími státy, kterých se užití baskičtiny týká (pozn. - čímž je samozřejmě primárně myšlena Francie)¹⁵.

Od vzniku baskické samosprávy se baskičtina na tomto území setkává s nebývalým rozkvětem (Šatava 2009: 107), ačkoliv rozdíly mezi podobami jazyka existují i mezi samotnými provinciemi Autonomního společenství Baskicko. Obecně je baskičtina nejrozšířenější v severních přímořských oblastech, směrem na jih (především v provincii Alava) počet obyvatel znalých baskičtiny ubývá (viz mapa v příloze č. 11).

Poněkud rozdílnější a složitější situaci nalezneme v provincii Navarra, kde užití baskičtiny upravuje Zákon o baskičtině (*Ley del vascuence*¹⁶). Tento zákon vešel v platnost 15. prosince 1986 a je součástí obecnějšího a rozsáhlejšího zákona, jehož účelem byla reintegrace a posílení vlivu navarrské regionální samosprávy¹⁷. V tomto kontextu je podpora užívání baskičtiny logickým krokem, odkazem k baskičtině se Navarra oficiálně hlásí k odlišnému kulturnímu a politickému vývoji a deklaruje tak svou specifčnost. Na základě tohoto zákona se ustavují tři jazykové zóny Navarry, kde má baskičtina různé postavení. První zóna, do které spadá 63 obcí severní Navarry, je baskofonní a baskičtina zde požívá statutu kooficiality, veškeré španělské oficiální nápisy musejí mít svůj baskický ekvivalent a každý může na úředních místech vyžadovat komunikaci v baskičtině. Druhá

¹⁵ *Ley orgánica 3/1979, de 18 de diciembre 1979, Estatuto de Autonomía del País Vasco* [online].

Dostupný z: <http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/lo3-1979.html> (4. 4. 2013).

¹⁶ *Ley Foral 18/1986, de 15 diciembre, del vascuence* [online]. Dostupný z: <http://noticias.juridicas.com/base_datos/CCAA/na-l18-1986.tp.html> (2. 4. 2013).

¹⁷ La Ley Orgánica de Reintegración y Amejoramiento del Régimen Foral de Navarra (zkráceně LORAFNA) [online]. Dostupný z: <<http://www.navarra.es/NR/rdonlyres/7B36DBA7-5A9D-4AF6-97DA-AA17A2413592/34269/LORAFNA.pdf>> (2. 4. 2013).

zóna je smíšená a čítá 52 obcí, v nichž záleží na konkrétních institucích, zda s nimi bude možné v baskičtině komunikovat. Třetí, nebaskofonní zóna, oficiální komunikaci v baskičtině neumožňuje. Jedná se o většinu území Navarry nacházející se v jižní části provincie. Obecně se uvádí, že Navarra čítá přibližně 70 tisíc baskických mluvčích (Zavadil 2010: 22), což je sedmkrát méně než v Autonomní oblasti Baskicko, a to i navzdory tomu, že Navarra je historicky vzato baskofonní a jen málo současných Basků by o této provincii nehovořilo jinak než jako o Baskicku, jak se pokusím prokázat níže analýzou vlastních dat.

Francouzské Baskicko (*Iparralde* – sever) prodělává vcelku odlišný jazykový vývoj, vzhledem k tomu, že zde není baskičtina oficiálním jazykem. Veškeré aktivity směřující k šíření baskičtiny se mohou realizovat pouze v rámci kulturních organizací, oficiální vládní instituce baskičtinu nepodporují. Odhaduje se, že během několika generací baskičtina ve Francii úplně vymizí, což dokládá i trend, v rámci něhož se zde od konce 19. století snížil počet baskických mluvčích o více než polovinu (Zavadil 2010: 22). Dnes žije ve francouzském Baskicku přibližně 260 tisíc obyvatel¹⁸, nicméně poměr baskicky hovořících se pohybuje kolem 26% (Zavadil 2010: 22).

Dnešnímu stavu baskičtiny předcházela dlouhý vývoj, v rámci kterého došlo v jazyce k zásadním změnám. Od doby před 20 tisíci lety mluvíme o tzv. protobaskičtině, jejíž časové zařazení a podoba je lingvisty pouze odhadována¹⁹. Dokladem o vývoji baskičtiny mohou být antroponyma a theonyma pocházející ze staré baskičtiny neboli akvitánštiny (Zavadil 2010: 49-52). V období od 3. do 10. století n. l., pro

¹⁸ Basque Country. *Euskal Kultur Erakundea* [online]. Dostupný z: <<http://www.eke.org/en/kultura/basque-country>> (4. 4. 2013).

¹⁹ Astrain, Luis Núñez. *El Euskera Arcaico* [online]. Pp. 98-105. Dostupný z: <http://www.errenteria.net/es/ficheros/40_2717es.pdf> (8. 4. 2013).

kteře nemáme v baskičtině žádné záznamy, pravděpodobně došlo podle profesora baskičtiny Luise Micheleny (Koldo Mitxelena) ke spojení podob baskičtiny a její následné diferenciaci do jednotlivých dialektů – soudí se, že dialekt biskajský vznikl z podoby jazyka kmene Karistiů, dialekt gipuzkoánský pochází pravděpodobně z jazykové varianty kmene Vardulů, dialekt navarrský potom pochází z jazyka Vaskonů (Zavadil 2010: 49). V následujícím období se setkáváme především s baskickými glosami v latinských náboženských textech (Zuazo 1995: 8). Co se týče rozšíření baskičtiny v této době, zaznamenává jazyk relativně rozsáhlou expanzi i mimo území dnešního Baskicka (Zuazo 1995: 8). Období raného novověku představuje na španělské straně Baskicka upevnění pozice baskičtiny v liturgické oblasti, 90% baskické literatury této doby je religiózní povahy (Zavadil 2010: 61). V dalších obdobích dochází k ústupu baskičtiny z jižních baskických území – jako těžiště území, na kterém se hovořilo a hovoří baskicky, si můžeme představit město San Sebastián. Během období od 16. do 20. století ztratila baskičtina přibližně polovinu svého území (viz mapa v příloze č. 11).

Rozličný vývoj jednotlivých území, na kterých se baskičtina vyskytovala, však znamenal i rozličný vývoj konkrétních podob baskičtiny, diferenciacie dialektů v raných formách jazyka způsobila, že si každý z nich žil svým životem a vzdálily se od sebe natolik, že si lidé hovořící odlišnými dialekty nerozuměli. Tento stav v některých případech trvá i dnes (informant č. 2). Největší rozdíly nalezneme mezi dialekty španělskými a francouzskými (informant č. 3 a č. 4). Ani baskické „národní obrození“ vedené Sabinem Aranou nezaznamenalo ve sjednocení baskičtiny větších úspěchů, ačkoliv sám Sabino Arana vynikal zájmem o lingvistickou stránku věci a sám je autorem bezpočtu baskických neologismů, o kterých doufal, že zažehnou novou podobu jazyka a podnítl zájem Basků o „vlastní národ“ (Kurlansky 2000: 153-

176). V roce 1919 založená Akademie baskického jazyka²⁰ se nicméně snažila o vznik spisovné normy jazyka, která by pomohla s jeho systematickým šířením. Ačkoliv za režimu Francisca Franca neměla baskičtina jednoduchou úlohu (viz např. Clark 1979, Kurlansky 2000), v roce 1968 přichází Akademie baskického jazyka se sjednocenou spisovnou formou baskičtiny, tzv. *euskara batua* - jednotnou baskičtinou²¹.

Ačkoliv dnes ve španělském Baskicku hovoří baskicky méně lidí než v roce 1995, obecným trendem španělského Baskicka je nárůst počtu baskických mluvčích²². Jak zmiňuje Leoš Šatava, baskický příklad jazykové politiky a revitalizace je často vnímán jako modelový (Šatava 2009: 108). Úspěch této politiky tkví především v důrazu na dvojjazyčnost obyvatel, od bezhlavého prosazování baskičtiny na úkor španělštiny se víceméně upustilo²³. Aktivity směřující k ustálení a rozšíření užívání baskičtiny upravuje Zákon o normalizaci baskičtiny²⁴, který vešel v platnost v lednu roku 1983. Jazyková normalizace (ačkoliv jde spíše o revitalizaci, než o jazykovou normalizaci v pravém slova smyslu) je v Baskicku vnímána veskrze pozitivně a po přijetí tohoto zákona znalost baskičtiny stále narůstá, aniž by se snižoval počet

²⁰ Euskaltzaindia [online]. Dostupný z: <<http://www.euskaltzaindia.net/>> (4. 4. 2013).

²¹ *Euskera unificado* [online]. Dostupný z: <http://www.euskara.euskadi.net/r59-738/es/contenidos/informacion/euskara_batua/es_7419/euskara_batua.html> (8. 4. 2013).

²² Crece el número de vascoparlantes pero usan menos el euskera que hace 15 años. *El Diario Vasco* [online]. Dostupný z: <<http://www.diariovasco.com/20080619/al-dia-sociedad/crece-numero-vascoparlantes-pero-20080619.html>> (4. 4. 2013).

²³ *Language Rich Europe* [online]. Dostupný z: <<http://www.language-rich.eu/home/country-profiles/profiles-overview/spain-basque-country.html>> (4. 4. 2013).

²⁴ *Ley 10/1982, de 24 de noviembre, básica de normalización del uso del euskera* [online]. Dostupný z: <http://noticias.juridicas.com/base_datos/CCAA/pv-l10-1982.html> (4. 4. 2013).

španělských mluvčích²⁵. Nejdůležitějším krokem je podpora základního vzdělávání v baskičtině, které je sice dobrovolné, ale stává se stále častější volbou v rámci výběru školy a výukového programu samotnými rodiči²⁶. Silné postavení mají dnes také programy výuky baskičtiny dospělých (*euskaldunización*), které zaštiťuje např. organizace HABE²⁷ věnující se právě alfabetizaci dospělých v baskičtině a baskické jazykové revitalizaci.

²⁵ *Language Rich Europe* [online]. Dostupný z: <<http://www.language-rich.eu/home/country-profiles/profiles-overview/spain-basque-country.html>> (4. 4. 2013).

²⁶ Tamtéž.

²⁷ *Helduen Alfabetatze eta Berreuskalduntzerako Erakundea*. Volně přeloženo jako Organizace pro alfabetizaci a „znovupobaskičtění“ dospělých. Dostupný z: <www.habe.euskadi.net> (4. 4. 2013).

4. Baskický nacionalismus

Na tomto místě je nutné zmínit, proč není od věci mluvit v souvislosti s baskickou etnickou identitou o „národu“ a nacionalismu. Jak zmiňuje Eriksen, nacionalismus tvoří specifický typ identity.

„Nacionalismus, stejně jako etnické ideologie, zdůrazňuje kulturní spřízněnost svých stoupců, a tím zároveň staví hranici vis-à-vis ostatním, kteří se tak nutně stávají vnějším elementem. Distinktivním znakem nacionalismu je z definice jeho vztah ke státu.“ (Eriksen 2012: 28)

Zatímco tedy nacionalismus spojuje členy skupiny do společenství „národa“, definuje svým ustavením zároveň ne-členy tohoto „národa“. Současně vytváří specifický vztah tohoto společenství ke státnímu útvaru, ať už potenciálnímu nebo reálnému. Nacionalismus bychom mohli v současném antropologickém diskurzu pojmout modernistickým konceptem Ernsta Gellnera, který říká, že:

„nacionalismus je původně politický princip, který tvrdí, že politická a národní jednotka musí být shodné. [...] Národnostní cítění je pocit hněvu způsobený porušováním tohoto principu, nebo pocit uspokojení způsobený jeho splněním. Národnostní hnutí je hnutí, které je uváděno do pohybu takovým citem.“ (Gellner 1993: 12)

Není pochyb o tom, že Baskové jsou v současné době jedním ze společenství, jenž je spojováno s potenciálem vytvořit nezávislý stát. Rozhodně se mu pak nedají upřít snahy o secesi posledních několika málo dekad. Minimálně je Baskicko (ne zcela) autonomní politickou jednotkou, ke které by se do značné míry daly definice státního útvaru vztáhnout, jak již bylo zmíněno v jedné z předchozích kapitol věnujících

se geopolitickému vymezení Baskicka. V intencích Gellnerova pojetí nacionalismu pak dochází k porušování baskického nacionálního principu, který vyvolává poměrně silné emoce. Eriksen se v souvislosti s emocionálním charakterem nacionalismu odvolává na Benedicta Andersona, který říká, že „*nacionalismus čerpá svou moc z kombinace politické legitimacy a emocionální síly*“ (Eriksen 2012: 167).

4.1. Od primordialismu ke konstruktivismu (od pravice k levici)

Baskický nacionalismus je fenoménem, který v průběhu 20. století prošel velkými změnami. Podíl na tom měl samotný historický a politický vývoj Španělska. Baskický nacionalismus bychom totiž na konci 19. století, kdy se od svého zrodu dostal ke svému romantickému vrcholu, našli v úplně jiné podobě. Nicméně ačkoliv vznik (nejen) baskického nacionalismu umístíme do konce 19. století, již o několik století dříve najdeme odpovědi na otázku, proč vlastně tento nacionalismus vznikl, a v jakém smyslu se odlišuje od takových ideologií, jako je třeba „budování španělského národa“.

V tomto historickém exkurzu bychom na malou chvíli mohli opomenout jazykovou specifičnost Basků vzhledem k tomu, že politický vývoj Pyrenejského poloostrova byl v mnoha momentech „hluchý“. Jednalo se o mocenské rozložení, které formovalo budoucí podobu a rozsah baskické autonomie. Důležité je zmínit, že nejbližší mělo v historii Baskicka k nezávislému státu v dobách existence Navarrského království (vzniknuvšího z Pamplonského království). Navarra se již od časů arabské expanze ocitla na relativně výsadním postavení a k její slávě je v rámci baskického nacionalismu velmi často odkazováno jako ke kolébce „baskického národa“ (Chalupa 1999: 64), jako k prvnímu z politických projevů „baskické etnicity“ (Clark 1979: 16). Nicméně Navarrské království ve své době rozhodně nebylo chápáno jako stát Basků, deklarovalo se jako království Španělů (Heiberg 1989: 16),

jednalo se o útvar který v té době svým vlivem zastřešoval oblast současného Baskicka. V roce 1512 byl tento stát anektován Ferdinandem Aragonským a připojen ke Španělské koruně, avšak stále si zachovával rozsáhlou míru autonomie zaručenou udržováním *fueros* – regionálních práv na samosprávu, jistých politických a ekonomických privilegií (Heiberg 1989: 20).

Právě k existenci *fueros* se odvolávají baskičtí nacionalisté jako k jasnému důkazu o historické nezávislosti Baskicka. Pojí se s nimi řada současných nacionalistických symbolů, na jejichž pomyslném stupni vítězů stojí posvátný guernický strom²⁸, pod kterým kastilští králové skládali slib, že budou *fueros* ochraňovat (Heiberg 1989: 23). Skutečným milníkem budoucího baskického nacionalismu je tedy ztráta těchto regionálních výsad. Po sérii karlistických válek v 19. století, v nichž Baskové podporovali dona Carlose jako nástupce španělského trůnu, a v nichž nakonec zvítězila liberální politika nástupců Ferdinanda VII., Baskové roku 1876 o *fueros* přišli (Chalupa 1999: 64). Odkaz k prastarým *fueros* je pak jedním ze základních stavebních kamenů pozdějšího baskického nacionalismu, který se odvolává na tradici baskické samosprávy a nahlíží ztrátu *fueros* jako útlak ze strany cizí nadvlády.

4.1.1. Raný baskický nacionalismus

Při studiu vzniku samotného baskického nacionalismu se chtě nechtě musíme zaobírat působením Sabina Arany²⁹. Ne nadarmo je obvykle raný baskický nacionalismus datován do období mezi léty 1876, kdy došlo ke ztrátě *fueros*, a 1903, kdy Sabino Arana zemřel (např. Atienza 2001). Jedná se o baskického spisovatele a politika narozeného v roce

²⁸ Viz příloha č. 9 a č. 10

²⁹ Sabino Policarpo Arana y Goiri.

1865 v provincii Vizcaya, syna průmyslníka Santiaga Arany, oddaného karlisty, což silně determinovalo Sabinovo zaujetí konzervativní prokatolickou politikou. Jestli se pak dá najít někdo jako „buditel baskického národa“, pak je to určitě Sabino Arana. V roce 1895 založil Baskickou národní stranu (dále jen PNV-EAJ)³⁰, pravicově orientované undergroundové hnutí (Kurlansky 2000: 166). Intenzivně se věnoval baskičtině a snažil se ji „očistit“ od cizojazyčným naplavenin především zaváděním bezpočtu neologismů.

Právě Sabino Arana je zároveň autorem baskické vlajky zvané *ikurrina*³¹ (a dalších národních symbolů jako třeba text hymny *Gora Ta Gora*), která má silnou symbolickou spojitost s atributy Baskicka. Červené pozadí odkazuje k baskickému lidu, bílý kříž pak symbolizuje čistotu Krista a zelený kříž starobylé právo, zároveň jsou to barvy, které korespondují s podobou baskické krajiny – červenobílé domky na pozadí zelených kopců (Kurlansky 2000: 167). Vlajka se v této podobě dostala do povědomí Basků a je pevně spojena s uvažováním o „baskickém národu“. Byla naroubována na rozvíjející se nacionální hnutí a přijata jako tradiční kulturní prvek způsobem, který popisuje Eric Hobsbawm, když se zabývá vynalézáním tradic (Hobsbawm 2003: 1-14).

Především ale základ jeho nacionální propagandy spočíval ve vyzdvihování „baskické rasy“, celé jeho pojetí baskického nacionalismus bychom dnes chápali jako silně antiliberální a rasistické. Kriticky se k Aranově přístupu k rase a jazyku vyjadřuje A. S. Farwell ve své velice přehledné stati *Race, Language, and Basque Protohistory According to Sabino Arana*. Dochází zde k závěru, že Arana přistupoval k jakékoli

³⁰ Partido Nacionalista Vasco – Euzko Alderdi Jeltzalea.

³¹ Španělsky také *ikurriña*. Viz příloha č. 8.

neshodě mezi baskickou a španělskou správou jako k boji nadřazené baskické rasy proti nelegitimní nadvládě (Farwell 2009: 51).

Nicméně ať už jsou bádání a závěry Sabina Arany jakkoli pochybné, je jisté, že se mu podařilo vytvořit hnutí postavené na romantické představě „jednoty a vznešenosti baskického národa“, ze které čerpá v řadě případů baskická nacionalistická rétorika dodnes. Aranovo smýšlení je vzorným příkladem přístupu k „procitnutí národa“. Tato podoba nacionalismu velmi dobře koresponduje s dalšími evropskými hnutími 19. století, která jsou založena na hledání a mytizaci společných dějin, na vyzdvihování rozdílů mezi „námi“ a „jimi“. Takový nacionalismus pak chápe svoji skupinu jako nadřazenou těm ostatním a pojímá tuto skupinu primordialisticky, tj. jako objektivně definovatelnou a existující odnepaměti. Národy jsou tedy v pojetí primordialismu prastaré, pouze bylo nutné je probudit z hlubokého spánku a nechat je, aby si uvědomily svou vlastní jedinečnost (Gellner 2003: 20-23). Přesně takový koncept je základem Aranovy rétoriky a jeho nacionální propagandy. „[Sabino Arana] byl přesvědčen, že Baskové se musejí zabývat svou slavnou minulostí, aby byli schopni porozumět svému současnému ponížení“ (Kurlansky 2000: 162)³². V těchto intencích je pak člen národa chápán jako někdo, kdo s takovou kvalitou přichází na svět, kdo má příslušnost k národu v krvi. Náležitost ke skupině tak není v rámci tohoto smýšlení předmětem diskuze ani společného konsensu, je jasně daná a předává se z generace na generaci (Hroch 2009: 18).

4.1.2. Baskický nacionalismus ve 20. století

Již v závěru 19. století zaznamenalo Baskicko (Vizcaya a Guipúzcoa) nebývalý nárůst počtu obyvatel způsobený rozsáhlou vnitrostátní migrací.

³² „He became convinced that Basques needed to study the glory of their past in order to understand their current degradation.“ (Kurlansky 2000: 162).

Kvůli prosperujícímu průmyslu a dobrým pracovním vyhlídkám přicházelo do Baskicka stále více lidí, což mělo za následek masivní urbanizaci v přímořských provinciích. Obyvatel venkova, kteří se drželi tradičních subsistenčních strategií spojených se zemědělskou produkcí, ubývalo a společnost se stávala stále kosmopolitnější (Kurlansky 2000: 169). Tímto způsobem začalo v Baskicku docházet k posunu hodnot a vnímání toho, co je tradiční.

Samotný politický vývoj 20. století znamenal pro baskický nacionalismus změnu ve vnímání sebe sama. V roce 1936 po vzniku druhé španělské republiky vešel v platnost *Guernický status*³³ baskické autonomie, jenž ovšem jen z velmi malé části kopíroval původní rozsah autonomního statutu, který fungoval v období platnosti *fueros*. Především se pak následkem složitého politického vývoje uvnitř Baskicka vztahoval pouze na provincie Vizcaya a Guipúzcoa (Aparicio 2009: 244-250, Medrano 1994: 584). Záhy po vypuknutí občanské války byl však autonomní statut anulován a k jeho obnovení došlo až v rámci demokratické tranzice po smrti generála Franca. Skoro čtyřicetiletý autoritativní Francův režim znamenal pro Baskicko výraznou stagnaci kulturního rozvoje, vzhledem k tomu, že Francova politika byla silně centralistická a Baskové byli se svými požadavky již od počátku občanské války vnímáni jako nepřátelé režimu (Preston 2001: 74).

V průběhu Francovy diktatury však došlo nejen k potlačení snah o vytvoření baskické autonomie, důsledky nalezneme i v rovině hodnot samotných baskických nacionalistů. Nejvýraznějším dopadem Francovy politiky byla ještě masivnější industrializace baskických příměstských oblastí, do kterých proudilo stále více nebaskických pracovníků. Zaprvé se tedy radikálně změnilo složení obyvatelstva Baskicka, které

³³ Estatuto de Guernica.

zaznamenalo silnou hispanizaci a ústup baskičtiny (Mees 2003: 25). Zadruhé pak modernizace těchto provincií způsobila odklon od tradičních hodnot založených na katolictví, rodinné solidaritě a zemědělské produkci.

Nutně tedy muselo dojít i proměně způsobu, jakým se baskičtí nacionalisté s Francovým režimem vyrovnávali. Tradiční Aranův nacionalismus a politika PNV-EAJ již nebyly pro moderní urbanizované Baskicko dostačující, ke slovu se dostala nová generace nacionalistů, kteří vesměs pocházeli z univerzitního prostředí velkých měst (Clark 1979: 155-156). Katolické hodnoty byly pro tuto novou generaci něčím zcela překonaným, alespoň jako projev baskického nacionalismu, jednalo se o vyznání španělské tyranie a jako takové pro mladé nacionalisty nepřicházelo v úvahu. Dokladem je v roce 1959 vznik organizace ETA a její ideologická východiska, která se původního pojetí baskického nacionalismu dotýkají jen minimálně. Již na druhém a třetím shromáždění ETA (1963 a 1964) přijímá organizace ideu revolučního marxismu (Alonso 2004: 184), především se pak deklaruje jako ozbrojená skupina, což je strategie, kterou PNV-EAJ rezolutně odmítla (Ben-Ami 1991: 503).

V rámci přeměny ideologie baskického nacionalismu dochází nicméně také k posunu vnímání toho, co označujeme jako baskické. Od primordialistického pohledu na příslušnost k „baskickému národu“ konce 19. století ke konstruktivistickému přístupu, který se prosadil v průběhu století 20. Tento posun koresponduje s přechodem od pravicového konzervatismu, jenž kladl důraz na původ jedince a tradicionalismus, k levicovému liberalismu, který je k původu slepý a je poměrně otevřeně schopen přijmout jako člena společenství někoho, kdo by v rámci tradičního režimu neměl na příslušnost k tomuto společenství právo.

5. Analýza dat

Analýza dat bude založená dle výše vymezených metod primárně na vyjádření respondentů, která jsou obsažená v sesbíraných dotaznících. Těch je celkem 52 a jedná se o dotazníky vyplněné lidmi, kteří sami sebe považují za Basky. Původním záměrem bylo najít respondenty, kteří jsou schopni se alespoň nějakým způsobem vyjádřit k tomu, co by mohlo být podstatou baskického etnického vědomí, nicméně nakonec skupinu respondentů tvoří lidé, kteří se sami definují jako Baskové, a to z řad občanů Španělska. Struktura analýzy bude členěna podle jednotlivých tematických okruhů, kterým se věnuji v teoretické části práce. S ohledem na použitou metodu dotazníků tak budu postupovat dle témat, a ne dle jednotlivých respondentů vzhledem k tomu, že každý z dotazovaných se vyjádřil ke každé z otázek (nebo alespoň k většině), jež mají ve všech dotaznících stejnou podobu a stejné pořadí. Analýza bude na příslušných místech doplňována o další zjištění, která vzešla z pozorování a z rozhovorů s informanty. Jednotlivá vyjádření respondentů budou označena pořadovým číslem příslušného dotazníku, odpovědi z něj jsou pak zaznamenány v příloze v tabulkách 2, 3, 4 a 5³⁴.

Složení respondentů dle pohlaví je rozděleno mezi muže a ženy v poměru 36:15 (jeden z dotazovaných pohlaví neuvedl), nicméně i přes tuto převahu mužských respondentů nelze nalézt žádný významný rozdíl ve výpovědích. Co se týče věku, skupina respondentů se pohybuje na škále od 17 do 61 let. Největší zastoupení mají lidé od 18 do 23 let vzhledem k tomu, že se jedná o již zmiňovanou skupinu studentů jednoho konkrétního vysokoškolského kurzu. Jedinou výjimkou v této studentské skupině tvoří žena ve věku 57 let.

³⁴ Pro přehlednost a lepší orientaci v odpovědích respondentů je tabulka rozdělena do čtyř částí. Tab. č. 2 zobrazuje odpovědi na otázky 1-6, tab. č. 3 otázky 7-9, tab. č. 4 otázky 10-12 a tab. č. 5 otázky 13-15.

I přes snahu zachytit vyjádření co nejvíce heterogenní skupiny, většina respondentů uvádí jako nejvyšší dosažené vzdělání vysokoškolský titul nebo je minimálně osobou aktuálně studující vysokou školu, je tedy v tomto směru značně homogenní. Výjimku tvoří několik dotazovaných, kteří uvedli maturitu nebo dokončený výuční obor jako nejvyšší dosažené vzdělání. Dva respondenti na otázku neodpověděli.

Dotaz na provinciální původ jednotlivých respondentů přinesl vesměs variabilní informace o místě narození, ačkoliv provincie Vizcaya zaznamenala co do počtu respondentů převahu. Jako místo narození tuto provincii uvedlo 23 dotazovaných, 16 jich potom pochází z provincie Guipúzcoa, 8 z provincie Álava, 4 ze španělské Navarry a jedna respondentka uvedla jako místo narození Illinois, USA. Z tohoto pohledu je tedy jasné, že drtivá většina respondentů pochází ze dvou přímořských provincií Baskicka, které jsou oproti dalším dvěma baskickým provinciím na území Španělska výrazně více baskofonní. Nicméně i přesto, jak ukáže podkapitola věnující se přímo vztahu k baskičtině, lze nalézt respondenty z provincií Álava a Navarra, kteří se poměrně radikálním způsobem vyjadřují právě ke vztahu baskické etnické identity a baskičtiny.

Výsledky analýzy uváděného místa současného pobytu nepřinesly žádné překvapivé informace s ohledem na to, co jsme zjistili v otázce předcházející. Co se týče mobility obyvatel Baskicka, v rámci této skupiny respondentů bychom našli mírný trend v přesunu do průmyslovější provincie Vizcaya. Nicméně jedná se z velké části o osoby narozené v provincii Guipúzcoa, nedá se tedy očekávat výrazná změna v jazykových preferencích jedince po jeho přestěhování. Výjimku tvoří respondenti, kteří se sice narodili v Baskicku, avšak v současné době žijí mimo sedm baskických provincií. Jedná se o 3 osoby, kteří žijí ve Spojeném království (Londýn a Reading v Anglii, Inverness ve Skotsku), jednoho dotazovaného žijícího ve Spojených státech (Boise, Idaho) a

jednu respondentu žijící v Brně v České republice, která je zároveň jedním z mých klíčových informantů.

Tyto informace mohou být užitečné při analýze dalších výsledků vzhledem k faktu, že nám mohou poskytnout alespoň základní představu o tom, jaké je sociokulturní zázemí respondenta. Následující otázka dotazníku však směřuje k samotnému jádru problematiky, a to ke zjištění, zdali se vůbec dotazovaní cítí jako Baskové a zdali se tak definují. Každý z respondentů uvádí, že se cítí jako Bask. Někteří cítili potřebu vyjádřit se k této otázce důrazněji, proto se zde vedle jednoslovných výroků objevují zajímavé odpovědi jako: „*Bezespору. Znáм naši kulturu, náš jazyk. Proč bych se neměl považovat za Baska???*“³⁵ (Dotazník č. 41). „*Ano. Už tři roky žiji v Baskicku. Můj otec je Bask a vychoval mě v rámci baskických hodnot. Cítím se jako Bask a navíc tu žiji.*“ (Dotazník č. 40)³⁶. „*Baí*“³⁷. (Dotazník č. 32).

Poslední z uvedených příkladů velmi dobře demonstruje roli, kterou sehrává specifičnost baskičtiny. Respondent použil výraz v baskičtině pouze v případě této otázky, ostatní byly zodpovězeny španělsky. To, že byla využita baskičtina právě na místě, kde se respondent vyjadřuje k etnické identitě, odkazuje na pevný vztah mezi baskickým etnickým vědomím a baskičtinou.

K vlastní etnické identitě a její povaze směřovala také otázka, zda dotyční považují za Basky i své rodiče a z jakého důvodu. Vyjádření k tomuto tématu úzce souvisí s ústředním tématem analýzy, tedy na základě jakých atributů je Bask definován jako Bask. Proto se tomuto okruhu budu věnovat v následující podkapitole, která se dostává přímo ke konstituci baskického etnického vědomí. Z vyjádření respondentů

³⁵ Ztrojený otazník je součástí původní odpovědi respondenta.

³⁶ Tato respondentka je narozená ve státě Illinois, USA.

³⁷ Baskicky „ano“.

k těmto otázkám mají potom největší hodnotu ta, která nějakým způsobem odkazují k baskickému jazyku nebo k baskické domovině vzhledem k tomu, že tyto dvě charakteristiky figurují ve výzkumných hypotézách jako klíčové.

5.1. Vztah k baskičtině

Sesbíraná data nám dokládají poměrně zajímavé informace o tom, jak se respondenti vymezují k jazyku jakožto ukazateli etnicity a etnického vědomí. Podle očekávání se baskičtina objevuje ve značné části vyjádření respondentů o tom, jaké znaky by měl člověk vykazovat, aby sám sebe mohl nazývat Baskem. Avšak vztah k tomuto baskickému specifiku je do značné míry subjektivní a závislý na dalších okolnostech, jako jsou sociokulturní podmínky jednotlivce. Především to, jestli hovořili baskicky v rámci domácnosti od malička, jestli prošli vzděláváním v baskičtině, ale také to, ze které provincie pocházejí. Obecně se dal očekávat pokles důrazu na baskičtinu směrem na jih (v rámci španělského Baskicka, respondenti z řad francouzských Basků ve výzkumu nefigurují).

Pouze dva z respondentů odpověděli na otázku o tom, zdali sami ovládají baskický jazyk, negativně. Ostatních 50 dotazovaných uvádí baskičtinu jako jazyk, který dokážou aktivně použít. Rozdíl je samozřejmě v tom, jestli jazyk skutečně pravidelně používají, nebo jestli v nich pouze přetrvává pasivní znalost. Nicméně většina z těch respondentů, kteří baskičtinu ovládají, ji zároveň uvádí jako jazyk, kterým se denně v nějakém prostředí opravdu dorozumívají. Nejčastěji jde o prostředí univerzity, jelikož velká skupina respondentů navštěvuje společně kurz, který je vyučován v baskičtině, proto každý z nich uvádí školu jako místo, kde denně baskicky hovoří. Dalším nejčastějším místem je domácí prostředí, přičemž ne vždy hovoří baskicky všichni členové domácnosti. Např.: „*Ano[, ovládám]. Ano[, používám jej denně]. S rodiči baskicky*

nemluvím, protože baskicky neumějí. Ale s přáteli a ostatními ano.“ (Dotazník č. 6). To nasvědčuje skutečnosti, že dotyčný prošel výukou baskičtiny, aniž by jeho rodiče baskičtinu ovládali. Výuka jazyka tak proběhla institucionálně nebo alternativním způsobem (např. s jedincem v nízkém věku někdo další komunikoval v baskičtině, nebo si sám dotazovaný osvojil jazyk jako samouk). V každém případě to poukazuje na fakt, že znalost baskičtiny není nutně záležitostí předávání z generace na generaci v rámci rodiny. Co je pak možná ještě důležitější, ne vždy platí trend „čím mladší generace, tím méně mluvčích“. Stejným způsobem se ke znalosti a užití baskičtiny vyjádřilo dalších 5 respondentů, kteří pocházejí z rodin, kde se hovoří španělsky. Jeden z respondentů dokonce uvádí, že jeho rodiče baskicky neumějí, ale v současné době (listopad 2012) procházejí institucionální výukou baskičtiny pro dospělé (dotazník č. 31).

Baskičtina tedy v současné době musí mít pro mladé lidi určitou hodnotu, v opačném případě by se nesnažili komunikovat v jazyce, kterým nehovoří ani jejich rodiče. Informant č. 2 tvrdí, že dnes je baskičtina pro mladé lidi v Baskicku stejně atraktivní, jako byla pro dřívější generace španělština. Mluvit španělsky bylo podle něj znakem *„moderního městského prostředí, baskicky se mluvilo na vesnici, takže to nebylo moc v módě. V dnešní době však baskičtina opět získává na atraktivitě a stává se centrem zájmu mladých lidí žijících ve městech. Umět baskicky je dnes ‚cool‘.*“ (Informant č. 2, 52 let). Takový obrat ve vnímání baskičtiny koresponduje i s předpokladem o obecném posunu hodnot v rámci baskické etnické identity a baskického nacionalismu. Stejně jako se proměnila samotná podoba nacionalismu i vnímání baskické identity, proměňuje se stejně výrazně i vztah Basků k baskičtině.

V odpovědích respondentů lze také nalézt hodnotově zbarvená vyjádření o užívání baskičtiny, resp. španělštiny. Z některých vyjádření je

patrné, že dotazovaný by sám uvítal vyšší frekvenci užití baskičtiny (ať už ze strany své osoby nebo ostatních). Např.: *„Ano[, ovládám]. Používám ji denně. Ačkoliv ne s takovou přirozeností jako španělštinu.“* (Dotazník č. 1). *„Ano[, ovládám]. Ano[, používám jej denně]. Je to bohužel otázka zvyku. I když s přáteli baskicky umíme, ze zvyku mluvíme španělsky.“* (Dotazník č. 22). *„Baskičtinu ovládám, používám ji na univerzitě, s přáteli a rodinou. I přesto mám potíže s využitím baskičtiny ve veřejných službách, protože počet baskických mluvčích je omezený.“* (Dotazník č. 28).

Další otázka, ke které se respondenti vyjadřovali, měla za cíl zjistit postoj dotazovaných k těm, kteří baskicky nehovoří, resp. zdali jsou respondenti i takové osoby schopni považovat za Basky (otázka č. 10). Z 52 dotazovaných se 10 lidí k této otázce vyjádřilo negativně, tj. že znalost baskičtiny je podmínkou pro to, aby mohl být někdo vnímán jako Bask. Např.: *„Ne[, nemůže]. Může tu žít celý život, ale to, co nás dělá Basky, je náš jazyk, je to náš společný znak.“* (Dotazník č. 5). Vyjádření v tomto smyslu mají poměrně kategorickou podobu. *„Ne[, nemůže]. Bask se dá označit jako euskaldun, ‚euskal‘ = baskický, ‚dun‘ = mluvčí. Takže když baskicky nemluví, není Bask.“* (Dotazník č. 12). Nebo *„Musí umět, aby byl euskaldun.“* (Dotazník č. 48). Takové výroky dokládají poměrně silný vztah k jazyku jako součásti baskické kultury, kterou podle dotazovaných musí člověk přijmout, aby byl Bask (viz dále). Zároveň je vztah k baskičtině o to silnější, že výraz *euskaldun* (= baskický mluvčí) v plné podobě supluje baskický endoetnonym, Baskové o sobě v obecné rovině hovoří jako o *euskaldunak* (baskických mluvčích) a jiný jednoslovný výraz pro „baskický národ“ v baskičtině neexistuje. Tento fakt se tedy podle očekávání promítl i v jednotlivých vyjádřeních, v jejichž rámci respondenti k tomuto pojmu odkazují.

Z ostatních jich potom 8 ohodnotilo alespoň snahu naučit se baskicky jako nutnost v procesu baskické etnické identifikace.

Připouštějí, že baskičtina není rovnoměrně rozšířená po celém území Baskicka a že může dojít k situaci, kdy Bask nehovoří baskicky: „Ano[, může]. *Dvě třetiny Basků nemluví baskicky. Stejně jako většina Irů neovládá gaelštinu.*“ (Dotazník č. 43). Zároveň berou někteří z respondentů ohled na politický a kulturní vývoj v Baskicku ve 20. století: „*Samozřejmě[, že může]. Za frankistické diktatury nebylo možné se jazyk učit a rozumět mu, takže jakákoli snaha o porozumění baskičtině je ,to baskické‘.*“ (Dotazník č. 32). Důležité je však zmínit, že situace baskičtiny v období Francovy diktatury bývá vnímána značně ambivalentně. Záleží na tom, jaké jsou politické preference informátora a jeho osobní zkušenosti s režimem. Například informantka č. 1, která se deklaruje jako nacionalisticky smýšlející, hovoří o Francově diktatuře jako o období systematického útlaku, v němž baskičtina neměla šanci se rozvíjet. Další informant (č. 3, 48 let), který o sobě hovoří jako o baskickém patriotovi a klade důraz na znalost baskičtiny jako základního kulturního prvku (viz dotazník č. 44), se vyjadřuje k tomuto značně skepticky. Podle něj trvalo období těch největších restrikcí jen velmi krátkou dobu a od 50. let 20. století fungovala výuka baskičtiny opět v institucionální podobě. Navíc prý ani veřejné použití baskičtiny nevyvolávalo tak silné reakce, jak je většinou popisováno: „*Museli byste vykřikovat obecně známá protišpanělská hesla v baskičtině na náměstí v nějakém velkém městě, abyste měli problém.*“ (Informant č. 3). Nicméně i přes různost náhledů na tuto dějinnou epochu, se odkazy k Francovu režimu a jeho jazykové politice ve vyjádření respondentů objevují. Např.: „*Ne každý tu umí baskicky. Je to důsledek frankistické politiky. Ted' ale máme svobodu a člověk by se měl baskicky aspoň učit[, aby mohl být Bask].*“ Subjektivní pohled na to, jakým způsobem Francův režim utvářel dnešní podobu Baskicka a jeho kulturních prvků by jistě stál za hlubší bádání, přece je však již z těchto výroků jasné, že ne všichni Baskové chápou toto období (a jeho důsledky) stejně.

Každopádně je v mnoha případech patrné, že ačkoliv si respondenti zachovávají určitou toleranci k těm, kteří baskicky nehovoří, je podle těchto dotazovaných nutné, aby se jedinec alespoň snažil se baskicky naučit, jinak nemůže být považován za Baska. Např.: *„Pokud miluje [baskickou] kulturu a vynaloží úsilí naučit se baskicky, tak ano.“* (Dotazník č. 4). *„Ano, pokud se cítí být součástí baskického kolektivu a prokáže alespoň zájem o baskický jazyk.“* (Dotazník č. 6). *„Ano[, může být takový člověk Baskem], ale musí prokázat, že se baskicky snaží naučit.“* (Dotazník č. 14). Pro některé mohou existovat situace, kdy je omluvitelné, aby dotyčný baskicky neuměl (viz např. vyjádření o souvislosti Francovy diktatury s jazykem): *„Podle toho, jaký má důvod neumět baskicky.“* (Dotazník č. 11). Zajímavé pak je, že většina vyjádření tohoto typu pochází právě ze skupiny mladých respondentů (17 – 23 let), což se opět vztahuje k faktu, že ne vždy musí být znalost a protěžování minoritního jazyka nutně záležitostí starší generace, a že jsme v Baskicku svědky poměrně zajímavého oživování jazyka, jenž se stává atraktivní pro mladé lidi.

Dalším zajímavým aspektem byl počet těch, kteří se k baskičtině nějakým způsobem vyjádřili i přesto, že k ní dotaz nesměřoval explicitně. V první řadě se jedná o otázku č. 7, která směřuje ke zjištění, zdali respondenti považují své rodiče za Basky a proč. Před touto otázkou se v dotazníku nenachází žádná, která by se nějak dotýkala baskičtiny. I přesto 14 dotazovaných uvedlo baskičtinu jako důvod proto, aby mohli považovat své rodiče za Basky. Např.: *„Jsou baskofonní po celý svůj život a pocházejí z rodin, jejichž členové mluví výhradně baskicky.“* (Dotazník č. 4). V některých případech dotyční uvádějí znalost baskičtiny jako jediný z atributů, na jejichž základě definují své rodiče jako Basky. Např.: *„Jsou euskaldunak.“* (Dotazník č. 23). *„Ano, protože jsou*

euskaldunes³⁸, *mluví baskicky od narození.*“ (Dotazník č. 46). „*Ano, jsou to Baskové. I jejich rodiče jsou Baskové. Všichni mluví baskicky.*“ (Dotazník č. 52).

V druhé řadě se jedná o otázku č. 8: *Podle Vašeho názoru, co musí člověk mít, aby mohl být Bask? Jaké atributy dělají Baska Baskem?* 19 respondentů vidí znalost baskičtiny jako jeden ze základních atributů příslušnosti k baskické etnické skupině. Zároveň někteří z nich zdůrazňují každodenní používání baskičtiny jako prvek, který ve skutečnosti hraje roli: „*Musí umět baskicky a musí také baskicky mluvit. Že baskicky pouze umí, to nic neznamena.*“ (Dotazník č. 12). Naproti tomu, některým stačí, když člověk baskicky rozumí: „*Musí umět baskicky, nebo alespoň rozumět.*“ (Dotazník č. 38). Relativní vztah k baskičtině ve spojení s identifikací jednotlivce jako člena „baskického národa“ komentují také informanti, kteří jsou jsi vědomi specifických vlastností, které baskičtina má, včetně toho, že není vlastní každému, kdo se jako Bask deklaruje: „*Je to složité. Představte si, že by za Vámi přišel někdo, kdo neumí ani slovo česky a tvrdil Vám, že je Čech. V Baskicku je ale taková situace určitě běžnější. Kdyby měli být Basky jen ti, kteří jsou euskaldunak, nebylo by nás moc.*“ (Informant č. 2).

V neposlední řadě jde pak o otázku č. 11, která se ptá na způsob, jakým se lze později v průběhu života stát Baskem (za předpokladu, že lze). 11 dotazovaných se na tomto místě vyjadřuje jasně ve prospěch baskičtiny. Její ovládnutí je v tomto smyslu jedním ze zaručených způsobů, jak se stát Baskem, pokud mluvíme o tom, jak by k takovému člověku přistupovali Baskové z této skupiny respondentů: „*Když prokáže zájem a způsobilost k přijetí kultury a jazyka.*“ (Dotazník č. 6). „*Osobně*

³⁸ Výraz „euskaldunak“ nese baskické koncovky „a“ (určitý člen) a „k“ (koncovka plurálu). „Euskaldunes“ je pošpanělštěný výraz nesoucí španělskou koncovku plurálu „[e]s“.

bych ocenil, kdyby se naučil baskicky.“ (Dotazník č. 17). *„Když nějakou dobu žije v Baskicku a naučí se jazyk.“* (Dotazník č. 50), apod.

Ze všech těchto vyjádření týkajících se vztahu baskičtiny a etnické identifikace je zřejmé, že baskický jazyk hraje v utváření baskického etnického vědomí jednu ze zásadních rolí (ne-li tu nejzásadnější). Ačkoliv je většina respondentů nižšího věku, odvolávají se na baskičtinu jako na jeden z klíčových znaků baskické etnicity. Ti, kteří neuvádějí znalost baskičtiny jako předpoklad příslušnosti k „baskickému národu“, se však k tomuto aspektu baskické kultury vyjadřují jako k něčemu klíčovému, co by měl člověk vzít na vědomí, pokud chce být identifikován jako Bask. Vypovídá to nicméně o specifičnosti skupiny respondentů vzhledem k faktu, že každý z nich hovoří baskicky. V opačném případě bychom samozřejmě našli odlišná vyjádření ohledně toho, jakou roli baskičtina sehrává v konstituci etnického vědomí.

5.2. Vztah k baskické domovině

Co se týče vztahu baskické etnické identity a teritoria Baskicka, předpokladem v počátcích výzkumu byl rozpor mezi tím, jak je baskický region subjektivně vnímán, a jaká je jeho oficiální podoba v rámci politických hranic. Zároveň se dalo očekávat, že bude definice baskické domoviny pro respondenty problematická právě v souvislosti s tímto rozporem. Jak již bylo vysvětleno výše, je nutné rozlišovat baskické teritorium jako Autonomní společenství Baskicko a jako historické území sedmi provincií (čtyř ve Španělsku a tří ve Francii). Předpokladem bylo především intenzivní odkazování respondentů právě na autonomní oblast vzhledem k tomu, že je v ní dle autonomního statutu uplatněna relativně široká sada práv na samosprávu, na jejichž základě je pro Basky snazší vymezit se jako národ, který aspiruje na úplnou nezávislost.

Nicméně prostřednictvím dotazníků celých 21 respondentů označilo jako baskickou vlast právě 7 historických provincií. Fakt, že se

takto vyjádřila většina dotázaných, je dokladem silného spojení mezi nacionalisticky propagovanou podobou Baskicka ve smyslu „4+3=1“ (4 španělské provincie + 3 francouzské tvoří dohromady jedno Baskicko) a geopolitickou imaginací Basků. Nasvědčuje tomu také způsob těchto vyjádření, v nichž bychom nenašli ambivalentní postoj ke zmíněné otázce, všechny odpovědi odkazující na Baskicko tvořené sedmi provinciemi jsou jasně vyjádřené. Kromě krátkých odpovědí typu „7 provincií“ bychom našli i hodnotově zabarvená vyjádření. Např.: „*Baskicko je 7 provincií a to, k čemu se vztahujeme, když se cítíme utlačováni a když bojujeme za nezávislost.*“ (Dotazník č. 3). „*Araba, Nafarroa, Gipuzkoa, Bizkaia, Lapurdi, Zuberoa a Behe-Nafarroa jsou území naší země*³⁹.“ (Dotazník č. 33). „*Sedm provincií, to je jasné.*“ (Dotazník č. 44). „*4+3=1, nic víc a nic míň. To jsou provincie, které tvoří Baskicko (Euskal Herria). Nemůže to být víc, protože žádná jiná místa nejsou kulturně baskická. Možná kromě komunit imigrantů v cizích zemích.*“ (Dotazník č. 50).

Naproti tomu pouze jediný dotazovaný zmínil Autonomní oblast Baskicko jako domovinu, což v žádném případě nesplňuje očekávání. Co je naopak překvapivé, je odkaz pouze ke čtyřem provinciím na území Španělska jako k baskické vlasti, což je alternativa nepředvídaná. Tímto způsobem se k otázce „*Jak byste definoval/a baskickou domovinu?*“ vyjadřuje 5 dotazovaných napříč věkovou škálou. Žádný z nich z francouzského Baskicka nepochází, ani v něm nežije. Avšak ani přesto odkaz k baskické domovině v podobě čtyř provincií nebyl očekáván. S žádostí o vysvětlení jsem se proto obrátila ke svým informantům, kteří spatřovali příčinu takového pojetí Baskicka v rozdílném historickém vývoji a politice vůči baskickým provinciím ze strany Španělska a Francie. Informantka č. 1 se k tomuto problému vyjádřila následovně: „*Nikdy bych*

³⁹ Názvy provincií uvedeny ve svých baskických podobách, což umocňuje citové zabarvení takového vyjádření.

nepřemýšlela o Baskicku jako o území bez francouzských provincií. Je to naše součást, i hranice tu vždy byla propustnější než v jiných svých částech. Zním celé rodiny, které žijí na obou stranách hranice. To, že někdo opomíjí francouzské Baskicko, si dost dobře nedovedu vysvětlit. Ale možná je to dáno odlišným historickým vývojem a současnou jazykovou politikou. Španělské Baskicko se zkrátka vyvíjelo jinak, proto o něm možná lidé uvažují odděleně.“ Zmíněný rozdíl v jazykové politice Španělska a Francie pravděpodobně bude důvodem alespoň minimálního posunu ve vnímání francouzského Baskicka vzhledem k tomu, že na tomto území vliv baskičtiny slábne a podle prognóz během následujících generací úplně zmizí. Z toho důvodu může být na obyvatele francouzského Baskicka nahlíženo některými spíše jako na Francouze. Dalším důvodem by pak mohla být absence oficiálně stanoveného baskického regionu na francouzské straně, na základě čehož může pak toto teritorium působit nekonzistentně. Částečně nám může odpověď na tuto otázku podhalit vyjádření z dotazníku č. 45: *„[Baskicko je] asi 7 provincií, i když francouzské Baskicko už ztrácí to, co si španělské Baskicko zatím udržuje.*“ Skutečným motivem pro odlišné vnímání Baskicka španělského a francouzského však může být subjektivní náhled každého ze zmíněných pěti respondentů, což by mohlo tvořit námět pro další výzkum na toto téma.

Zároveň někteří respondenti uvádějí daleko širší oblast, kterou pojmají jako baskickou domovinu. *„Baskickem jsou všechna místa, kde se v historii hovořilo baskicky. Jak uvnitř španělského státu, tak uvnitř francouzského.“* (Dotazník č. 5). Nebo i daleko vágněji: *„Baskická vlast je něco nejednoznačného, je to místo, jehož obyvatelé se historicky vymezují jako Baskové. Může to být i místo, kde se většina za Basky nepovažuje.“* (Dotazník č. 10).

Poslední skupinou, která se specifickým způsobem vyjadřuje k této otázce, jsou respondenti, pro které představuje Baskicko něco odlišného

od geograficky definovaného území. V jejich výpovědích je baskická domovina spojena s něčím objektivně nedefinovatelným, něčím, co by mohlo být spíše pocitem. „*Baskická vlast jsou lidé, kteří se cítí být Basky, i když třeba neumí baskicky nebo se tu nenarodili.*“ (Dotazník č. 9). „*[Je to] kterákoliv osoba, co miluje Baskicko a cítí se být svázána se svým územím. Přestože někdy bývá národ definován nezávisle na lidech, a to se mi nelíbí.*“ (Dotazník č. 31). „*Více než cokoliv jiného považují za Baskicko všechna místa a všechny lidi, kteří v nich žijí a cítí se být Basky.*“ (Dotazník č. 36).

Nedá se tedy jednoznačně určit, k jakému území se Baskové vztahují, pokud hovoří o své domovině. Ani v rámci této úzké skupiny respondentů se nesečkáme s nadpoloviční většinou, jež by jednohlasně definovala, jak vlastně vypadá baskická vlast. Z odpovědí dotázaných lze však vyzorovat určitou spojitost mezi tím, jaké území považují za baskickou domovinu a tím, jaké jsou jejich názory a preference v dalších otázkách týkajících se např. jazyka nebo místa narození. Obecně se dá říci, že čím radikálnější postoj k dalším otázkám v dotazníku, tím spíše bude dotyčný odkazovat k sedmi historickým baskickým provinciím jako ke skutečné baskické vlasti. Čím liberálněji se respondenti staví k otázkám jazyka a původu, tím obecněji a vágněji se vyjadřují k otázce baskické domoviny. To může souviset s nacionalistickými tendencemi prvního z těchto dvou konců ideologického spektra, které deklaruje Baskicko právě jako 7 provincií.

Ambivalence v pojetí Baskicka jako oficiálního regionu je podle informanta č. 2 (doktora práv) jednou z příčin, proč se nemůže vytvořit úspěšnější „celonárodní“ hnutí v boji o nezávislost. Jednoduše prý není možné požadovat stejným způsobem odtržení od Španělska i od Francie. Zvláště v případě druhého ze států by jen artikulace podobného požadavku byla nemožná s ohledem na fakt, že v rámci Francie netvoří Baskicko žádnou samosprávně ani geograficky definovanou oblast a

zároveň značná část jeho obyvatel na francouzské straně se za Basky ani nepovažuje a o secesi by neměla zájem. Naproti tomu však stojí nacionalistické požadavky, v jejichž rámci není možné chápat Baskicko jen jako španělské území, nýbrž jako historicky pevně danou jednotku, kterou nelze dělit na dvě části. *„Proto se při artikulaci požadavků ocitají nacionalisté na mrtvém bodě. Spojit obě území do nezávislého státu není reálně možné, vytvořit nezávislý stát pouze z území španělského pro ně nepřípadá v úvahu.“* (Informant č. 2).

5.3. Konstruktivistické vnímání identity

Stejně jako Baskicko (a kterýkoliv jiný kulturně specifický útvar) podléhá neustálé změně i se všemi svými charakteristikami, dochází k proměně jeho samotných obyvatel. Samozřejmě zde nehovoříme o fyziologických proměnách, pozornost bychom měli zaměřit na transformaci, která se odehrála v rovině vnímání. Přístup Basků k ostatním členům skupiny i k těm, kteří jsou nazíráni jako „cizí“, se přetváří v pevném spojení s většími sociokulturními změnami, jež na tomto území probíhají. Především ale dochází k proměně toho, jakým způsobem je vlastní skupina definována, resp. jak je definováno „cizí“. Jak již bylo popsáno výše, Baskicko prošlo v průběhu 20. století bouřlivým vývojem, který radikálně ovlivnil jeho současnou podobu, především pak podobu vztahu Basků k vlastnímu „národu“. V první řadě jde o změny v rovině politického smýšlení, které ve výsledku determinují povahu současného baskického nacionalismu, což dále utváří náhled na vlastní skupinu a její členy.

Na konci 19. století by Sabino Arana, zakladatel baskického nacionalismu, popsal Basky jako skupinu, která má jednoznačně nějaký společný původ a jejíž členové odvozují svou příslušnost od pokrevní spřízněnosti s ostatními. Zároveň se Arana vcelku radikálně vymezoval vůči těm, kteří přicházeli do Baskicka, ale tento původ doložit nemohli.

Pro něj to byli pouze napodobeniny Basků a Arana je z tohoto důvodu nazýval „*maketos*⁴⁰“ a vinil je z narušování „čisté baskické krve“ (Kurlansky 2000: 169-170). Pod vlivem Aranova nacionalismu (ve své podstatě jakéhokoli romantického nacionalismu) byl tak jako Bask vnímán ten, který se jako Bask narodil baskickým rodičům, nejlépe v Baskicku a nejlépe s baskickým jménem.

Aranův (do značné míry) rasistický přístup k „baskickému národu“ bychom u někoho bezpochyby našli i dnes, živý a uznávaný. Nicméně stejně jako se od jeho dob zásadně proměnil baskický nacionalismus, proměnil se i přístup k tomu, jak definovat, kdo je Bask, jak pohlížet na atributy, které dělají Baska Baskem. Primárním nástrojem, jak poodhalit současnou podobu tohoto fenoménu v rámci předkládaného výzkumu, byla přímo položená otázka, v čem respondenti podstatu „baskičnosti“ spatřují. Stejně jako u předchozích témat se však dala spousta informací vyčíst také z odpovědí na jiné otázky v dotazníku, které se na tuto problematiku tázaly „oklikou“, např. „*Považujete své rodiče za Basky? Proč?*“

V případě přímého dotazu na to, jakým způsobem respondenti definují Basky, jich drtivá většina odkazuje na něco, co se dá nazvat spíše pocitem než pokrevní spřízněností nebo nějakým pozorovatelným atributem. Celých 28 respondentů popisuje podstatu příslušnosti k „baskickému národu“ jako něco, co se spojuje se subjektivním pocitem a způsobem, jak se jednotlivec sám identifikuje. Zároveň drtivá většina z těchto vyjádření v sobě skutečně obsahuje výraz „pocit“ nebo „cítit se“. Do značné míry je pak tento „pocit“ to jediné, co respondent v odpovědi na tuto otázku zmínil. Např.: „*Musí to cítit.*“ (Dotazník č. 23). „*Každý k tomu potřebuje něco jiného. Aby byl člověk Bask, musí se tady narodit*

⁴⁰ Z prerománského výrazu *magüeto*, jenž se používal na severu Pyrenejského poloostrova a označoval outsidera (Kurlansky 2000: 169).

a cítit se jako Bask. Nebo se může narodit jinde a cítit se jako Bask. To základní je pocit.“ (Dotazník č. 26). Nebo: „Myslím si, že neexistují dané podmínky pro to, aby mohl být člověk Bask, Španěl, Francouz, nebo kdokoli. Tyto podmínky nevytvářejí naši národnost, tu dělá sociální kontext, ve kterém člověk žije. Nejsou dané podmínky pro to být Bask. Tak, jak to chápu já, jde spíše o výchovu (vzdělání) a pocit. Jestliže se člověk cítí jako Bask, nikdo nemá právo to zpochybňovat.“ (Dotazník č. 29).

Potvrzením takového přístupu k baskické etnické identifikaci byl pro mě zážitek při osobním setkání s jednou z informantek v baskickém městě Bermeo. Poté, co jsem se dotyčné představila jako studentka antropologie z České republiky, která se zajímá o baskickou etnickou identitu, reagovala informantka takto: „*A vy se chcete stát Baskem? To je skvělé!*“ (Informantka č. 4). Vyjádření vcelku příznačné vzhledem k tématu výzkumu, díky němuž jsem se s touto osobou setkala. Otevřenost, s jakou přijala můj hypotetický zájem stát se součástí „baskického národa“, dokládá to, k čemu zároveň směřují všechny podobné výpovědi respondentů: v rámci vnímání toho, kdo je Bask a kdo se Baskem může stát, již není lpěno na primordialistických hodnotách spočívajících v pokrevní spřízněnosti. Klíčové je v tomto smyslu cítit se součástí skupiny.

Podle některých vyjádření respondentů pak musí být tento pocit něčím doplňován, aby mohl být člověk ostatními identifikován jako Bask. Nicméně jedná se o atributy, které mohou být získané v průběhu života a nezávisí přímo na místě narození nebo původu (jde především o již zmíněný jazyk a o vztah k teritoriu ve smyslu dlouhodobého pobytu v Baskicku). Např.: „*Musí se cítit součástí baskického národa a snažit se začlenit ve všech aspektech.*“ (Dotazník č. 20). Nebo: „*Každý člověk cítí tyto nezbytnosti jinak. Musí mít pocit příslušnosti k baskickému teritoriu a být hrdý na jeho kulturu.*“ (Dotazník č. 24).

Jakousi kontrolní otázkou toho, jak se respondenti vyjádřili k atributům baskické etnicity, byl dotaz na to, jestli je možné, aby se člověk stal Baskem až v průběhu svého života (otázka č. 11). V souvislosti s vyjádřením respondentů k předchozí otázce se dalo očekávat, že většina z nich bude zároveň hodnotit „konverzi k baskickému národu“ jako něco, co je za určitých podmínek možné. Podle předpokladu se respondenti vyjádřili skoro jednohlasně v poměru 46:4 (2 tuto otázku nezodpověděli) ve prospěch takového pojetí etnicity, které umožňuje, aby se člověk stal členem etnického společenství za pomoci získaných vlastností až v průběhu života. Podle očekávání se pak značné množství odpovědí dotýká nějakým způsobem pojmu „baskická kultura“, do které je nutné se (ve smyslu těchto odpovědí) integrovat, aby se mohl člověk stát Baskem. Frekventovaně zmiňovaným atributem takové kultury je samozřejmě jazyk, další vyjádření obsahují odkaz k „baskickým hodnotám“.

Zajímavý je pak v rámci některých výpovědí požadavek, aby dotyčný bojoval za Baskicko, pokud chce být Baskem. Např.: *„Když se adaptuje na kulturu a prokáže zájem o boj za přežití baskičtiny.“* (Dotazník č. 4). *„Když se tak sám identifikuje a bojuje za to, co ostatní.“* (Dotazník č. 40). *„Pokud přijme baskickou kulturu a pokud se za ni naučí bojovat jako ostatní Baskové.“* (Dotazník č. 46). K podobnému závěru se vztahují i odpovědi, které jsou k nalezení u jiných otázek. Např.: *„Ano[, Baskem může být člověk nehovořící baskicky]. Spousta lidí v této zemi neměla možnost učit se baskicky, ale bojuje za svoji vlast.“* (Dotazník č. 1). Nebo: *„[Rodiče jsou Baskové,] protože hájí zájmy Basků.“* (Dotazník č. 24). Samozřejmě zde nehovoříme o boji ve smyslu násilných akcí, což je jistě konotace, ve které by se dal „boj za Baskicko“ vnímat, mluvíme o symbolickém boji za baskické hodnoty. V každé případě je tento aspekt „baskičnosti“ opět otázkou individuální vůle a zájmu jedince, ne původu.

Na základě těchto zjištění je tedy možné (podle této skupiny

respondentů) nahlížet baskickou etnickou identitu jako předmět jedincova vlastního uvážení. Nejedná se o něco, co je člověku dané jeho narozením, ale o něco, co podléhá individuální konstrukci identity. *„Člověk se může stát Baskem v okamžiku, kdy se tak rozhodne.“* (Dotazník č. 30). Takovýto přístup k etnické identitě jistě úzce souvisí s tím, jakou podobu v současnosti Baskicko má. Pokud by existovalo jako nezávislá státní jednotka, míra jeho vnitřní integrity by byla dozajista odlišná a nepochybně by došlo i ke změně ve vnímání toho, kdo je a kdo není Bask. *„Baskové mají tu smůlu, že nemohou ostatní členy národa identifikovat, např. na základě cestovních dokladů. Neexistuje nic jako baskické státní občanství. Při procesu získávání občanství v České republice Vám nakonec stát odpoví na otázku, kdo je Čech, nebo ne? Navíc nemůžeme mít bez vlastního státu striktní jazykovou politiku, která by donutila všechny používat baskičtinu. To značně komplikuje proces identifikace toho, kdo je a kdo není Bask.“* (Informant č. 2).

6. Závěr

Otázka baskické etnické identity je komplexním problémem, který se projevuje v řadě specifík a není možné jakákoliv zjištění provedená v rámci jediného výzkumu paušalizovat a vztahovat na celou baskickou populaci. Na tu zároveň není možné nahlížet jako na striktně homogenní celek, v jehož rámci se každý jedinec chová stejným způsobem. Tím spíše není možné očekávat, že budou mít členové této skupiny stejný názor a náhled na to, co je vlastně podstatou baskické etnické identity. Jak nám ukázala analýza dostupné literatury týkající se tohoto fenoménu a dalších aspektů s ním spojených (jako je právě jazyk, baskická domovina, odkaz ke společné historii a její mytizace, nacionalistické projevy apod.), při studiu tohoto tématu je nutné vzít v potaz širší kontext vycházející z historických, politických, geografických a sociokulturních podmínek. Stejně tak lze k podobnému závěru dojít na základě analýzy sesbíraných dat, jejichž povaha a obsah dokládá komplexitu problematiky. Každá z dotázaných osob je jedinečná ve svém vyjádření i v tom, z jakého důvodu se právě takto vyjadřuje. Bylo nutné přistupovat k výpovědím jednotlivých respondentů individuálně a především citlivě s ohledem na další aspekty, které mohly jeho postoj ke zmíněným otázkám formovat. Vzhledem k vysokému počtu respondentů a vzhledem k dostupné metodě nebylo možné zjistit všechny skutečnosti, které hrají roli při vytváření respondentova názoru. Pokusila jsem se tedy syntézou jednotlivých zjištění dosáhnout jejich propojení a vytvořit alespoň minimálně ucelený obraz toho, jak se tito respondenti staví k záležitosti baskické etnické identity.

V úvodu práce byly stanoveny výzkumné otázky, jejichž (alespoň částečné) zodpovězení se stalo primárním cílem této práce. Za účelem přehlednosti a především ujasnění, o čem přesně mluvíme ve spojení s jednotlivými výzkumnými otázkami, bylo v úvodu předloženo několik

hypotéz vztahujících se k jednotlivým atributům baskického etnického vědomí. Nutno podotknout, že tyto atributy byly zvoleny na základě předchozích zkušeností s tématem baskické etnicity, především pak předběžné analýzy literatury. Tato struktura se jevila jako nejlogičtější v závislosti na tom, na jaká zjištění práce aspirovala. Ráda bych však poznamenala, že takto stanovená struktura vznikla pouze za účelem vytvoření uceleného akademického textu, reálně by nebylo možné tímto způsobem redukovat všechny relevantní aspekty baskické etnicity a jejího vnímání, už vůbec by pak nebylo možné jeden od druhého jakýmkoliv způsobem oddělovat. I samotná zjištění pak dokládají extrémní provázanost jednotlivých stránek problematiky, na kterou však aktéři nahlízejí jako na celek, jehož jednotlivé partikularity jsou pro ně natolik zažité, že o nich sami nejsou schopni přemýšlet odděleně. Vymezená struktura práce tak není obrazem toho, jak by zkoumaná skupina pohlížela na atributy své etnicity, jedná se o nástroj analýzy.

Prvním z aspektů baskické etnické identity byl v rámci této práce vztah Basků k vlastnímu jazyku jako k ukazateli etnicity. Vycházela jsem z předpokladu, že baskičtina představuje natolik specifickou vlastnost Basků, že bude tvořit klíčový atribut, na jehož základě dochází k etnické identifikaci a sebeidentifikaci. Skutečnost, že baskicky hovoří pouze část baskické populace, však ovlivňuje vztah mezi jazykem a etnickou identifikací, což tento předpoklad značně komplikuje. Bylo tedy nutné vzít v potaz možnost, že na baskičtinu bude nahlíženo z několika různých úhlů v závislosti na tom, v jakých podmínkách se konkrétní respondent ocitá a jaký vztah k baskičtině má on a jeho okolí. Do výzkumu jsem tedy vstupovala s hypotézou, že:

- a) Bask nemusí umět baskicky, aby se definoval jako Bask,
- b) pokud umí, nemusí nutně definovat ostatní Basky jako ty, kteří mluví baskicky,
- c) avšak i ti, kteří nepovažují komunikativní znalost baskičtiny za

základní atribut „baskičnosti“, budou nějakým způsobem k baskičtině odkazovat.

Na splnění první části hypotézy měla samozřejmě vliv skutečnost, že všichni účastníci výzkumu jsou baskickými mluvčími, nicméně další dvě části jsou stále pro tuto populaci relevantní. První část hypotézy se stala neověřitelnou (resp. nevyvratitelnou) právě vzhledem ke složení skupiny respondentů. Analýza získaných dat nicméně potvrdila, že baskičtina nemusí být ve všech případech ukazatelem, na jehož základě dochází k identifikaci jednotlivce. Ač jsou respondenty tzv. *euskaldunak* – baskičtí mluvčí, ve velkém množství případů vyjádřili vcelku benevolentní postoj ke znalosti baskičtiny jako podmínky pro to, aby se mohl člověk definovat jako Bask. Nicméně, jak naznačuje třetí část hypotézy, i značné procento těch, kteří jsou schopni chápat člověka jako Baska i přesto, že baskicky nehovoří, se nějakým způsobem na baskičtinu v rámci etnické identifikace odvolávají. Především v tom smyslu, že by každý, kdo chce být vnímán jako Bask, měl alespoň prokázat snahu se baskicky naučit. Tento závěr koresponduje i se současnou jazykovou situací Baskicka, kdy dochází k systematickému šíření baskičtiny skrze institucionální výuku, tedy i předpokladu, že naučit se baskicky nepředstavuje takový problém jako za „minulého režimu“.

Druhá z hypotéz vyjadřovala předpoklad, že existuje ambivalentní vztah k území, které je definováno jako baskická domovina. Respektive že samotná definice této domoviny je problematická vzhledem k tomu, že lze najít rozpor mezi tím, jak je baskická vlast vnímána v rámci lidového diskurzu a tím, jaká je její oficiální podoba zanesená v baskickém autonomním statutu. Nicméně nakonec k potvrzení hypotézy nedošlo, jelikož ve vyjádření respondentů není žádný podobný rozpor zaznamatelný. Drtivá většina dotázaných se odvolává na sedm historických baskických provincií jako na skutečnou domovinu Basků bez ohledu na to, zda se na ně vztahuje autonomní statut nebo ne. Takto

pojímané baskické území ve smyslu „4+3=1“ je podle všeho silně zakořeněno ve vnímání obyvatel Baskicka.

Poslední z hypotéz je orientovaná na vlastní podstatu toho, co dělá Baska Baskem. Především byl pak předpokladem určitý hodnotový posun ve vnímání této podstaty, který by se dal vysvětlit ve vztahu k baskickému nacionalismu a jeho proměně. Klíčovou otázkou je, zda se musí člověk Baskem narodit (tedy zda musí mít baskický původ), nebo zda je možné za Baska považovat i někoho, kdo se tak definuje na základě vlastností získaných v průběhu života. Z analýzy vyjádření respondentů a klíčových informantů je možné dojít k závěru, že taková esence „baskičnosti“ je vesměs vnímána jako výsledek jedincovy vlastní konstrukce identity. Pokrevní spřízněnost figurovala ve výpovědích minimálně, naopak odpovědi respondentů vykazovaly značnou míru liberálního smýšlení.

Tento závěr potvrzuje předpoklad, že v rámci vývoje baskické společnosti došlo ve 20. století k významnému posunu hodnot, jak ve spojitosti s vnímáním atributů etnicity, tak v otázce baskického nacionalismu a jeho podoby. Jak jsem již zmínila, baskický nacionalismus od dob svého vzniku (resp. založení) prodělal radikální změny úzce související s politickým vývojem 20. století, který determinoval jeho transformaci hned v několika rovinách. Především se jedná o ztrátu katolických hodnot, v současné době nerelevantních pro baskický nacionalismus, posunu od politického konzervatismu k liberalismu, od pravice k levici, změnu prostředí z rurálního na urbánní, na které je v současnosti baskický nacionalismus zaměřen. Tento vývoj úzce souvisí zároveň s baskickou etnickou identitou, protože stejným způsobem došlo v průběhu 20. století k proměně hodnot spojených s vnímáním baskické etnicity. Především pak (jak již bylo zmíněno) primordialistické vnímání etnicity, které se odvolává na původ jako indikátor etnické příslušnosti, ztrácí na důležitosti. Ke slovu se i v rámci

lidového diskurzu a vnímání etnické identity dostává konstruktivistické paradigma, na jehož základě je možné vnímat identitu jako předmět vlastního uvážení jednotlivce. Celý tento posun by se samozřejmě dal vnímat v kontextu celospolečenských změn, které zaznamenává Španělsko jako země, v jejímž rámci se Baskicko (Autonomní společenství Baskicko) vyvíjí, a jež zaznamenává v současnosti silnou vlnu skepse vůči konzervativním hodnotám.

7. Použité prameny

www.aktualne.cz – zpravodajský server.

Autonomní statut Baskicka [online]. (*La Ley Orgánica 3/1979, de 18 de diciembre, Estatuto de Autonomía del País Vasco.*) Dostupný z: <http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/lo3-1979.html> (24. 1. 2013).

Euskadi.net [online]. Dostupný z: <<http://www.euskadi.net/>> (13. 3. 2013).

Euskaltzaindia [online]. Dostupný z: <<http://www.euskaltzaindia.net/>> (4. 4. 2013).

Helduen Alfabetatze eta Berreuskalduntzerako Erakundea [online]. Dostupný z: <www.habe.euskadi.net> (4. 4. 2013).

Instituto Nacional de Estadística [online]. Dostupný z: <www.ine.es> (1. 3. 2013).

La Ley Orgánica de Reintegración y Amejoramiento del Régimen Foral de Navarra [online]. Dostupný z: <<http://www.navarra.es/NR/rdonlyres/7B36DBA7-5A9D-4AF6-97DA-AA17A2413592/34269/LORAFNA.pdf>> (2. 4. 2013).

Ley 10/1982, de 24 de noviembre, básica de normalización del uso del euskera [online]. Dostupný z: <http://noticias.juridicas.com/base_datos/CCAA/pv-l10-1982.html> (4. 4. 2013).

Zákon o baskičtině [online]. (*La Ley Foral 18/1986, de 15 de diciembre, del vascuence.*) Dostupný z:

<http://noticias.juridicas.com/base_datos/CCAA/na-l18-1986.tp.html> (2. 4. 2013).

8. Použitá literatura

8.1. Tištěné zdroje

Alonso, Fernando. 2004. *¿Por qué luchamos los vascos?* Tafalla: Txalaparta.

Anderson, Benedict. 2008. *Představy společenství. Úvahy o původu a šíření nacionalismu.* Praha: Karolinum.

Aparicio, Fernando Molina. 2009. La autonomía de la política. El problema vasco y los proyectos de autogobierno. In *La autonomía vasca en la España contemporánea (1808-2008)*. Luis Castells and Arturo Cajal, eds. Madrid: Marcial Pons.

Atienza, Javier Corcuera. 2001. *La patria de los Vascos: orígenes, ideología y organización del nacionalismo vasco (1876-1903)*. Madrid: Taurus.

Barandiarán, José Miguel. 1979. *Mitología vasca.* San Sebastián: Txertoa.

Barth, Fredrik (ed.). 1969. *Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Culture Difference.* Boston: Little, Brown and Company.

Beck, Jan Mansvelt. 2006. Geopolitical Imaginations of the Basque Homeland. *Geopolitics* 11:507-528.

Ben-Ami, Shlomo. 1991. Basque Nationalism between Archaism and

Modernity. *Journal of Contemporary History* 26(³/₄):493-521.

Bernard, Russell H. 1995. *Research Methods in Anthropology: Qualitative and Quantitative Approaches*. 2. vyd. Lanham: AltaMira Press.

Clark, Robert P. 1979. *The Basques: The Franco Years and Beyond*. Reno: University of Nevada Press.

Disman, Miroslav. 2002. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3. vyd. Praha: Karolinum.

Echeverria, Begoña. 2003. Schooling, Language, and Ethnic Identity in the Basque Autonomous Community. *Anthropology & Education Quarterly* 34(4):351-372.

Eriksen, Thomas Hylland. 2012. Etnicita a nacionalismus. Antropologické perspektivy. Praha: Slon.

Farwell, A. S. 2009. Race, Language, and Basque Protohistory According to Sabino Arana. *Sancho el Sabio – Estudios Vascos* 30:49-80.

Gellner, Ernest. 1993. *Národy a nacionalismus*. Praha: Hřibál.

Gellner, Ernest. 2003. *Nacionalismus*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Guibernau, Montserrat. 2010. The Concept of Ethnicity. In *The Ethnicity Reader: Nationalism, Multiculturalism & Migration*. Montserrat Guibernau and John Rex, eds. Pp. 13-17. Cambridge: Polity Press.

Haarmann, Harald. 1986. *Language in Ethnicity. A View of Basic Ecological Relations*. Berlin: Mouton de Gruyter.

- Heiberg, Marianne. 1989. *The making of the Basque nation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hobsbawm, Eric. 2003. Několik úvah o nacionalismu. In *Pohledy na národ a nacionalismus*. Miroslav Hroch, ed. Pp. 109-124. Praha: Slon.
- Hobsbawm, Eric. 2003. Introduction: Inventing Traditions. In *The Invention of Tradition*. Eric Hobsbawm and Terence Ranger, eds. Pp. 1-14. Cambridge: Cambridge University Press.
- Chalupa, Jiří. 1999. Kapitoly z dějin baskického nacionalismu. *Historický obzor* 10(3-4):63-70.
- Kurlansky, Mark. 2000. *The Basque History of the World*. London: Vintage.
- Kymlicka, Will. 1995. *Multicultural Citizenship. A Liberal Theory of Minority Rights*. Oxford: Clarendon Press.
- Lozoviuk, Petr. 2005. *Evropská etnologie ve středoevropské perspektivě*. Pardubice: Univerzita Pardubice, Fakulta humanitních studií.
- Medrano, Juan Díez. 1994. Patterns of development and nationalism: Basque and Catalan nationalism before the Spanish Civil War. *Theory and Society* 23(4): 541-569.
- Mees, Ludger. 2003. *Nationalism, Violence and Democracy: the Basque clash of identities*. New York: Palgrave Macmillan.
- Ortiz-Osés, Andrés. 1985. *Antropología simbólica vasca*. Barcelona: Anthropos Editorial del Hombre.
- Ortiz-Osés, Andrés and Franz Karl Mayr. 1980. *El matriarcalismo vasco*:

interpretación de la cultura vasca. Universidad de Deusto.

Ortiz-Osés, Andrés and Franz Karl Mayr. 1982. *El inconsciente colectivo vasco: mitología cultural y arquetipos psicosociales*. San Sebastián: Txertoa.

Ortiz-Osés, Andrés and Javier Torres Ripa (ed.). 2007. *Los mitos vascos: aproximación hermenéutica*. Universidad de Deusto.

Pablo, Santiago de. 2009. El lauburu. Política, cultura e identidad nacional en torno a un símbolo del País Vasco. *Memoria y Civilización* 12: 109-153.

Preston, Paul. 2001. *Franco*. Praha: BB art.

Smith, Anthony D. 1991. *National Identity*. London: Penguin Books.

Smith, Anthony D. 1999. *Myths and Memories of the Nation*. Oxford: Oxford University Press.

Šatava, Leoš. 2009. *Jazyk a identita etnických menšin*. Praha: Slon.

Zavadil, Bohumil. 2010. *Baskičtina. Lingvistická interpretace*. Praha: Karolinum.

Zuazo, Koldo. 1995. The Basque Country and the Basque Language: An overview of the external history of the Basque language. In *Towards a History of the Basque Language*. José Ignacio Hualde, Joseba A. Lakarra and L. R. Trask, eds. Pp. 5-30. Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

8.2. Elektronické zdroje

Astrain, Luis Núñez. *El Euskera Arcaico* [online]. Pp. 98-105. Dostupný z: <http://www.errenteria.net/es/ficheros/40_2717es.pdf> (8. 4. 2013).

Basque Country. *Euskal Kultur Erakundea* [online]. Dostupný z: <<http://www.eke.org/en/kultura/basque-country>> (4. 4. 2013).

Crece el número de vascoparlantes pero usan menos el euskera que hace 15 años. *El Diario Vasco* [online]. Dostupný z: <<http://www.diariovasco.com/20080619/al-dia-sociedad/crece-numero-vascoparlantes-pero-20080619.html>> (4. 4. 2013).

Euskera unificado [online]. Dostupný z:

<http://www.euskara.euskadi.net/r59-738/es/contenidos/informacion/euskara_batua/es_7419/euskara_batua.html> (8. 4. 2013).

Indicadores de situación y evolución del euskera. 2011. *Viceconsejería de Política Lingüística* [online]. Dostupný z: <<http://www.kulturklik.euskadi.net/wp-content/uploads/2011/06/EBPN-Txostena-cast.pdf>> (6. 4. 2013).

Joshua Project [online] – Basques of Spain. Dostupný z: <<http://www.joshuaproject.net/people-profile.php?peo3=10709&rog3=SP>> (11. 3. 2013).

Language Rich Europe [online]. Dostupný z: <<http://www.language-rich.eu/home/country-profiles/profiles-overview/spain-basque-country.html>> (14. 3. 2013).

9. Přílohy

Příloha č. 1

Zdroj: *Euskadi.net*. Dostupný z: http://www.euskadi.net/r33-2732/es/contenidos/informacion/01_simbolos/es_simbolos/lauburu.html (13. 3. 2013).

Příloha č. 2

Zdroj: *Euskadi.net*. Dostupný z WWW: http://www.euskadi.net/r33-2732/es/contenidos/informacion/01_simbolos/es_simbolos/inicio.html (13. 3. 2013)

Příloha č. 3

Informační deska Baskického archeologického a etnografického muzea v Bilbao. V dolních rozích viditelný symbol *lauburu*.

Zdroj: Vlastní fotoarchiv (2012).

Příloha č. 4

Symbol *lauburu*.

Zdroj: Vlastní fotoarchiv (2012).

Příloha č. 5

Zdroj: Kurlansky, Mark. 2000. *The Basque History of the World*. London: Vintage.

Příloha č. 6

Zdroj: Vlastní fotoarchiv (2012).

Příloha č. 7

Zdroj: Vlastní fotoarchiv (2012).

Příloha č. 8

Baskická vlajka (ikurrina) na budově ústředí Baskické národní strany (PNV-EAJ) v Bilbau.

Zdroj: Vlastní fotoarchiv (2012).

Příloha č. 9

„Starý“ guernický strom.

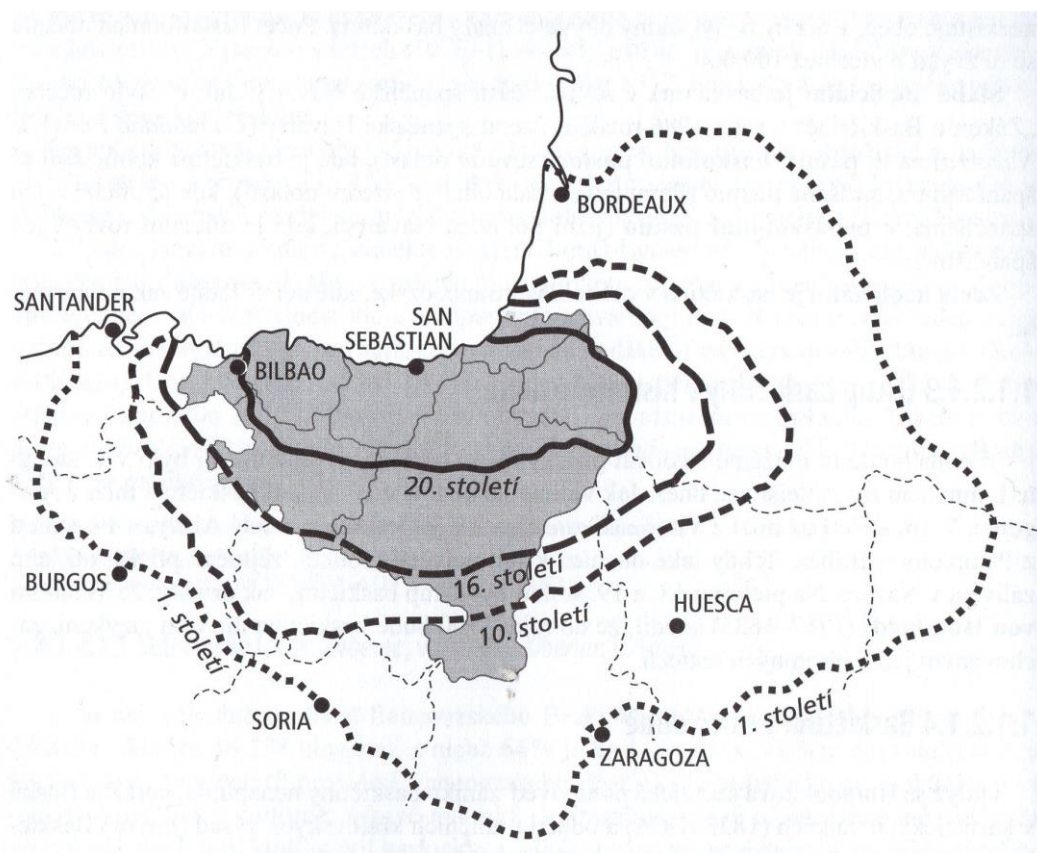
Zdroj: Vlastní fotoarchiv (2012).

Příloha č. 10

Guernický strom ve znaku provincie Vizcaya.

Zdroj: Vlastní fotoarchiv (2012).

Příloha č. 11

Mapa znázorňující ústup baskičtiny v době od 1. století n. l. do 20. století.

Zdroj: Zavadil 2010: 26.

Tabulka č. 1

Znění otázek v podobě, v jaké byly položeny v distribuovaném dotazníku.

	Znění otázky
1	Pohlaví:
	Sexo:
	Sex:
2	Věk:
	Edad:
	Age:
3	Nejvyšší dosažené vzdělání:
	<i>Nivel de educación:</i>
	Highest completed level of education:
4	Místo narození:
	<i>Lugar de nacimiento:</i>
	Place of birth:
5	Místo současného pobytu:
	<i>Lugar de residencia actual:</i>
	Place of current residence:
6	Považujete se za Baska?
	<i>Definiríase Usted como un Vasco?</i>
	Do you consider yourself a Basque?
7	Považujete své rodiče za Basky? Proč?
	<i>Considera sus padres como Vascos? Porqué?</i>
	Would you identify your parents as Basques? Why?
8	Podle Vašeho názoru, co musí člověk mít, aby mohl být Bask? Jaké atributy dělají Baska Baskem?
	<i>Cuáles son, según su opinión, los necesidades de un Vasco? Qué debe tener una persona para ser Vasca?</i>
	What must one have according to you to be classified as a Basque? What attributes make a Basque?
9	Ovládáte baskický jazyk? Pokud ano, používáte baskičtinu denně? Kdy, ke komu a za jakých okolností mluvíte baskicky?
	<i>Habla Usted vasco/euskera? Si habla, usa Usted euskera diariamente? Cuándo, con quién, en qué situaciones habla Usted euskera?</i>
	Do you speak the Basque language? If yes, do you speak Basque on a daily basis? When, to whom, and in what situations do you speak Basque?
10	Může podle Vás být Baskem člověk, který nehovoří baskicky? Proč?
	<i>Según su opinión, puede una persona ser vasca aunque no es vasco-hablante? Porqué?</i>

	According to you, can a person be Basque even if she/he doesn't speak the Basque language? Why?
11	Myslíte si, že se Baskem může stát člověk až později v průběhu svého života? Pokud ne, proč? Pokud ano, jakým způsobem?
	<i>De su opinión, puede una persona no-vasca convertirse en un Vasco en el curso de su vida? Si no, porqué? Si puede, cómo?</i>
	In your opinion, can a person non-Basque become a Basque later in her/his life? If not, why? If possible, how?
12	Myslíte si, že lze v průběhu života ztratit to, co člověka dělá Baskem? Může člověk přestat být Baskem, když už jím jednou byl? Jak? Může být Baskem člověk žijící trvale mimo Baskicko? Proč?
	<i>De su opinión, puede una persona perderlo que la hace vasca? Puede una persona dejar de ser un Vasco? Cómo? Puede una persona ser vasca sin vivir en Euskal Herria? Porqué?</i>
	Do you think it is possible to lose "the thing" that makes a person Basque? Can a person stop being Basque? How? Can a person be Basque even if she/he lives permanently outside the Basque Country? Why?
13	Jak byste geograficky definoval/a (vymezil/a) baskickou domovinu? Co všechno považujete za Baskicko?
	<i>Cómo definiría Usted la patria vasca (geográficamente)? Para Usted, en qué consiste el País Vasco?</i>
	How would you define the Basque homeland? For you personally, what does the Basque Country consist of?
14	Považujete se za baskického patriota? Proč?
	<i>Definiríase Usted como un patriota vasco? Porqué?</i>
	Would you define yourself a Basque patriot? Why?
15	Jste spokojen/a se současnou podobou baskické autonomie? Pokud ne, co byste změnil/a?
	<i>Está Usted contento/contenta con el nivel de la autonomía vasca contemporánea? Si no, qué cambiaría?</i>
	Are you satisfied with the extent of current Basque autonomy? If not, what would you change?

Tabulky č. 2 – 5 zobrazují souhrnně odpovědi respondentů na jednotlivé otázky dotazníku.

Tabulka č. 2 – otázky 1 - 6

	Pohlaví	Věk	Vzdělání	Místo narození	Místo současného pobytu	Považujete se za Baska?
1	Muž	21	Student VŠ	Barakaldo (Bizkaia)	Getxo (Bizkaia)	Velmi.
2	Muž	23	Student VŠ	Bilbao (Bizkaia)	Getxo (Bizkaia)	Ano.
3	Muž	18	Student VŠ	Getxo (Bizkaia)	Getxo (Bizkaia)	Ano.
4	Muž	18	Student VŠ	Vitoria (Alava)	Vitoria (Alava)	Samozřejmě.
5	Muž	19	Student VŠ	Alegria de Oria (Gipuzkoa)	Leioa (Bizkaia)	Ano.
6	Muž	18	Student VŠ	Vitoria (Alava)	Vitoria (Alava)	Ano.
7	Muž	18	Student VŠ	Huarte (Navarra)	Bilbao (Bizkaia)	Ano.
8	Muž	20	Student VŠ	Barakaldo (Bizkaia)	Getxo (Bizkaia)	Ano.

9	Žena	19	Studentka VŠ	Ordizia (Gipuzkoa)	Ordizia (Gipuzkoa)	Ano.
10	Muž	18	Student VŠ	Ugao-Miraballes (Bizkaia)	Ugao-Miraballes (Bizkaia)	Ano.
11	Muž	19	Student VŠ	Ermua (Bizkaia)	Ermua (Bizkaia)	Ano.
12	Žena	18	Studentka VŠ	Donostia (Gipuzkoa)	Azkoitia (Gipuzkoa)	Ano. Přijal jsem zdejší kulturu, žiju tu a mluvím baskicky.
13	Muž	22	Student VŠ	Barakaldo (Bizkaia)	Getxo (Bizkaia)	Ano.
14	Žena	18	Studentka VŠ	Barakaldo (Bizkaia)	Muskiz (Bizkaia)	Ano.
15	Žena	19	Studentka VŠ	Barakaldo (Bizkaia)	Portugalete (Bizkaia)	Ano.
16	Žena	17	Studentka VŠ	Barakaldo (Bizkaia)	Santurtzi (Bizkaia)	Ano.
17	<i>Menos de lo que quisiera (Méně, než bych si přál/a)</i>	20	Student/ka VŠ	Azpeitia (Gipuzkoa)	Bilbao (Bizkaia)	Ano. (Bai.)
18	Muž	18	Student VŠ	Astigarraga (Gipuzkoa)	Astigarraga (Gipuzkoa)	Ano.
19	Muž	19	Student VŠ	Villava (Navarra)	V týdnu Bilbao (Bizkaia) - o víkendu Villava (Navarra)	Ano.

20	Muž	19	Student VŠ	Bilbao (Bizkaia)	Bilbao (Bizkaia)	Ano.
21	Muž	18	Student VŠ	Amurrio (Alava)	Amurrio (Alava)	Ano.
22	Muž	19	Student VŠ	Irún (Gipuzkoa)	Irún (Gipuzkoa)	Ano.
23	Žena	57	Ukončené vysokoškolské	Bilbao (Bizkaia)	Bilbao (Bizkaia)	Naprosto.
24	Muž	21	VOŠ	Barakaldo (Bizkaia)	Muskiz (Bizkaia)	Ano.
25	Muž	19	Student VŠ	Bayona (fr. Baskicko)	Irún (Gipuzkoa)	Ano.
26	Muž	21	VOŠ	Barakaldo (Bizkaia)	Muskiz (Bizkaia)	Ano.
27	Muž	18	Student VŠ	Orozko (Bizkaia)	Orozko (Bizkaia)	Ano.

28	Muž	18	Student VŠ (1. ročník sociologie UPV)	Donostia (Gipuzkoa)	Bilbao (Bizkaia)	Ano. Bezpochyby.
29	Žena	18	Studentka VŠ	Vitoria (Alava)	Vitoria (Alava)	Ano.
30	Žena	18	Studentka VŠ - první ročník	Barakaldo (Bizkaia)	Barakaldo (Bizkaia)	Ano.
31	Muž	18	Student VŠ	Donostia (Gipuzkoa)	Donostia (Gipuzkoa)	Ano.
32	Muž	18	Student VŠ	Eibar (Gipuzkoa)	Legutiano (Alava)	Ano. (Bai.)
33	Muž	18	Student VŠ	Elvillar de Alava (Alava)	Leioa (Bizkaia)	Ano.
34	Žena	17	Studentka VŠ	Bilbao (Bizkaia)	Bilbao (Bizkaia)	Ano.

35	Žena	18	Studentka VŠ	Bilbao (Bizkaia)	Bilbao (Bizkaia)	Ano.
36	Žena	18	Studentka VŠ	Barakaldo (Bizkaia)	Bilbao (Bizkaia)	Ano.
37	Muž	18	Student VŠ	Eibar (Gipuzkoa)	Eibar (Gipuzkoa)	Ano.
38	Muž	17	Student VŠ	Donostia (Gipuzkoa)	Elorrio (Bizkaia)	Ano.
39	Žena	18	Maturita (Studentka VŠ)	Oñati (Gipuzkoa)	Oñati (Gipuzkoa)	Ano.
40	Žena	18	Student VŠ	Illinois (USA)	Zarautz (Gipuzkoa)	Ano, už tři roky žiji v Baskicku. Můj otec je Bask a vychoval mě v rámci baskických hodnot. Cítím se jako Bask a navíc tu žiju.
41	Muž	44	Escuela media técnica (maturita)	Zarautz (Gipuzkoa)	Bilbao (Bizkaia)	Bezesporu. Zním naši kulturu, náš jazyk, proč bych se neměl považovat za Baska???
42	Muž	61	Maturita	Eibar (Gipuzkoa)	Eibar (Gipuzkoa)	Ano.

43	Muž	52	Doktor práv	Bermeo (Bizkaia)	Bilbao (Bizkaia)	Ano.
44	Muž	48	Ing.	Bermeo (Bizkaia)	Bermeo (Bizkaia)	Ano. Narodil jsem se tu, žiji tu a cítím se jako Bask.
45	Žena	48	Maturita	Tolosa (Gipuzkoa)	Bermeo (Bizkaia)	Ano.
46	Žena	35	VŠ	Irún (Gipuzkoa)	Brno, CZ	Ano.
47	Žena	39	VŠ	Vitoria-Gasteiz (Alava)	Errenteria (Gipuzkoa)	Ano.
48	Žena	40	Maturita	Alava	Inverness, UK	Ano, samozřejmě.
49	Žena	29	---	Navarra	Islington, London, UK	Ano.
50	Muž	32	Maturita	Estella (Navarra)	Reading (UK)	Ano.
51	Muž	42	---	Bilbao (Bizkaia)	Bilbao (Bizkaia)	Absolutně!

52	Muž	38	VŠ	Eibar (Gipuzkoa)	Boise, Idaho, USA	Ano.
----	-----	----	----	------------------	----------------------	------

Tabulka č. 3 – otázky 7 – 9

	Považujete své rodiče za Basky? Proč?	Podle Vašeho názoru, co musí člověk mít, aby mohl být Bask? Jaké atributy dělají Baska Baskem?	Ovládáte baskický jazyk? Pokud ano, používáte baskičtinu na každodenní bázi? Kdy, ke komu a za jakých okolností mluvíte baskicky?
1	Ano. Narodili se v Baskicku, považují se za Basky, milují svou kulturu, svou zemi, svůj jazyk.	Musí se cítit Baskem, cítit svůj původ. Musí být svázaný se svou kulturou a k těm, kteří jsou utlačováni španělským státem.	Ano. Denně, ačkoliv ne s takovou přirozeností jako španělštinu. Užívám baskičtinu ve škole, na politických setkáních...
2	Ano, protože to nejsou Španělé.	Musí se cítit Baskem, ne Španělem, kulturou, jazykem...	Perfektně. Užívám ji neustále, baskicky mluvím s každým.
3	Ano, protože to nejsou Španělé.	Musí se tady narodit nebo tu žít. Cítit se Baskem (ne Španělem).	Ano. Mluvím baskicky na univerzitě.
4	Ano, jsou baskofonní po celý svůj život a pocházejí z rodin, jejichž členové mluví výhradně baskicky.	Baskičtina je vlastní celému baskickému území, musí znát baskičtinu a milovat baskickou kulturu.	Ano. Mluvím baskicky se svými kamarády, se svojí rodinou, na úřadech...
5	Moji matku ano, protože je baskického původu a je začleněná do kultury a jazyka. Můj otec je kastilského původu a i když tu žije celý život, nikdy se nezačlenil do [baskické] kultury.	Jazyk a také kultura jsou důležitým faktorem.	Ano. Baskicky mě naučila moje matka. Užívám ho denně všude, kde se dá.
6	Ano, protože se cítí být součástí tohoto kolektivu a této země.	Za důležitý považují alespoň minimální zájem o baskickou kulturu. Další důležitou věcí je místo pobytu nebo narození.	Ano. Ano [denně]. S rodiči baskicky nemluví, protože baskicky neumí. Ale s přáteli a ostatními ano.
7	Ano, protože se narodili v Navarre a to je dělá Basky.	Cítit se součástí Baskicka, i když se třeba člověk v Baskicku nenarodil.	Ano. Používám ji ve škole se svými spolužáky.

8	Ano. Protože žijí v Baskicku a protože se sami považují za Basky.	Musí mít možnost se svobodně rozhodnout o své budoucnosti a přítomnosti, nebýt v tomto ohledu svázán.	Ano. Používám baskičtinu ve škole, když mluvím se svým otcem a svým bratrem. Moje matka baskicky neumí.
9	Ano, protože se tu narodili.	Musí umět baskicky nebo žít v Baskicku.	Ano, ano [denně]. Každý den s mými přáteli, rodinou atd.
10	Ano, protože oni sami se považují za Basky.	Musí se cítit Baskem. Umět baskicky.	Ano. Užívám baskičtinu denně. Ve škole.
11	Ano, narodili se tu a mluví baskicky.	Kultura a vzdělání.	Ano. Ano. [denně] V jakémkoli prostředí.
12	Ano, protože i jejich rodiče jsou Baskové, protože tu odjakživa žijí a protože jejich jazykem je baskičtina.	Musí umět baskicky a musí také baskicky mluvit. Jen baskicky umět nic neznamena.	Ano. Na univerzitě, s rodinou, s přáteli, neustále.
13	Ano, protože se tu narodili, získali zdejší vzdělání a dokonale znají všechno, co se vztahuje k Baskicku.	Musí znát kulturu a vždycky se ztotožňovat s baskickou společností.	Ano. Ano denně. S rodiči a ve škole.
14	Ano, protože jsou z Baskicka (Euskadi).	Baskická kultura, baskičtina a baskické tradice.	Ano. Ve škole, protože studuji v baskičtině.
15	Ano, protože jsou z Baskicka (Euskal Herria).	Baskická kultura. Musí být pyšný na své kořeny.	Ano, používám ji denně.
16	Ano, protože jsou odsud.	Nezbytností je cítit se pyšný na své kořeny.	Ano. Ano, každý den. Ve škole, s přáteli...

17	Ano. Jsou z Gipuzkoy a mluví baskicky celý život.	Jsou tu různé aspekty – jazyk, kultura, místo narození... ale to nejdůležitější je pocit.	Ano. Používám ji v každodenním životě, mluvím baskicky ke všem, kteří baskicky umí. Doma, na univerzitě, v práci, ve volném čase...
18	Ano, protože jsou odsud.	Kultura a závazek.	Ano. Ano [denně]. S přáteli, ve škole.
19	Ano, protože se narodili v Navarře, i když nemluví baskicky.	Musí se narodit v Baskicku a mluvit baskicky.	Ano. Používám ji ve škole, s přáteli, rodina baskicky neumí.
20	Ano, jsou součástí tohoto národa.	Musí se cítit součástí baskického národa a snažit se začlenit ve všech aspektech.	Ano. S rodinou, přáteli, ve škole...
21	Ano, protože se narodili v Baskicku a cítí se být z Baskicka.	Bask je ten, kdo žije a dře se (<i>sudar</i>) za Baskicko.	Ano. Užívám ji denně, ve škole, doma, s přáteli...
22	Ano, jsou součástí baskické kultury.	Musí se sám považovat za Baska, narodit se nebo žít v Baskicku.	Ano. Ano [denně]. Je to bohužel otázka zvyků. I když s přáteli baskicky umíme, ze zvyku mluvíme španělsky.
23	[Ano,] také jsou <i>euskaldunak</i> (baskičtí mluvčí)	Musí to cítit.	Ano. Ano [denně]. Vždy, když můžu. Mluvím také dalšími indoevropskými jazyky. Učila jsem se například česky a pak třeba rusky.
24	Ano, protože hájí zájmy Basků.	Každý člověk musí tyto nezbytnosti cítit jinak. Musí mít pocit příslušnosti k baskickému teritoriu a být hrdý na jeho kulturu.	Ano. Skoro denně, na univerzitě, při pár příležitostech v mém městě vzhledem k tomu, že se nachází v oblasti, kde se nemluví baskicky.

25	Ano, považují se Basky a tvoří součást této kultury.	Každý člověk, ať žije kde chce, k tomu potřebuje něco jiného. Jedna z těchto věcí je třeba být <i>euskaldun</i> (baskický mluvčí), umět baskicky a další věc je pocit příslušnosti k baskické kultuře.	Ano, ovládám. Užívám ho denně a všude.
26	Ano, protože se cítí být Basky.	Každý k tomu potřebuje něco jiného. Aby byl člověk Bask, musí se tady narodit a cítit se jako Bask. Nebo se narodí jinde a cítí se jako Bask. To základní je pocit.	Ano, ovládám. Se svou rodinou baskicky nemluví, protože baskicky neumí. Někdy se svými přáteli. Mluví baskicky k těm, kteří rozumí.
27	Ano, protože se narodili a vyrostli v Baskicku.	Cítit se být Baskem, to je všechno.	Ano. Ano [denně]. S kamarády ze školy, někdy i s rodinou.
28	Ano, protože mluví baskicky. Navíc se cítí být Basky a jejich národem je Baskicko. Podporují nezávislost pro dosažení baskického státu bez vlivu Španělska nebo Francie.	Baska bych definoval především jako osobu, která mluví baskicky. Ale jsou tu výjimky, a pokud se člověk cítí jako Bask, podle mého názoru má právo jím být.	Baskičtinu ovládám, používám ji na univerzitě, s přáteli a rodinou. I přesto mám potíže s využitím baskičtiny ve veřejných službách, protože počet baskických mluvčích je limitovaný.
29	Ano.	Myslím si, že neexistují podmínky pro to, aby mohl být člověk Bask, Španěl, Francouz, nebo kdokoliv. Tyto podmínky nevytvářejí naši národnost, tu dělá sociální kontext, ve kterém ta osoba žije. Nejsou podmínky pro to být Bask. Tak, jak to chápu já, jde spíše o výchovu (vzdělání) a pocit. Jestliže se člověk cítí jako Bask, nikdo nemá právo to zpochybňovat.	Ovládám. I když denně mluví baskicky s kamarády a v prostředí univerzity, pocházím z rodiny, kde se baskicky nemluví.
30	Ano. Narodila se tu, považuje se za toho, kdo je odsud a sama se cítí být Bask.	Musí se cítit jako Bask, musí se identifikovat s baskickou kulturou a baskickým lidem.	Ano, ovládám. Ve škole, na ulici s každým. V partě přátel ne, nechtějí mluvit baskicky.

31	Ano, protože se narodili v Baskicku, ale především proto, že se sami cítí být Basky.	Musí se cítit být součástí naší kultury, baskické kultury.	Ano, užívám ji denně, ve škole, s některými přáteli, a s rodiči, kteří se baskicky učí.
32	Ano, jsou Baskové, protože žijí a pracují v Baskicku.	Aby mohl být člověk Bask, nepotřebuje k tomu nic jiného, než se tu narodit nebo tu žít a především se tak cítit.	Ano, ovládám, používám baskičtinu ve škole, doma a v partě přátel.
33	Ano, protože se tu narodili.	Aby byl člověk Baskem, musí to pouze chtít.	Ano, ale používám ji jen na univerzitě. Mimo školu jen málo.
34	Ano, protože se tu narodili.	Podle mého názoru považujeme za Basky především lidi, kteří se tu narodili nebo mluví baskicky.	Ano, používám ji denně v době výuky, v baskičtině píšou práce do školy, nebo ji používám, když jsem s kamarády nebo s rodinou.
35	Ano, protože od malička žijí v Baskicku, mluví baskicky a španělsky a sami se za Basky považují.	Musí se cítit jako Bask.	Ano, baskicky mluvím ke svým přátelům a rodině.
36	Ano, protože žijí v Baskicku.	Bask je člověk, který žije v Baskicku a je zde usazený.	Ovládám a používám, co nejvíc to jde
37	Ano, protože mi dali baskickou výchovu a předali mi baskickou morálku.	Musí znát baskické zvyky a integrovat se do nich. Musí umět baskicky, nebo alespoň rozumět.	Ano, ovládám a užívám ji denně, ve škole i doma.
38	Ano, protože tu od narození vyrůstali a proto se cítí jako Baskové. Jsou součástí tohoto místa.	Podle mého názoru musí umět baskicky a cítit se součástí místa, odkud pochází. V podstatě mít nějaký vztah k Baskicku, znát baskičtinu...	Ano, samozřejmě. Mluvím baskicky se svou rodinou a přáteli, v každé situaci, ve které se mohu vyjádřit baskicky. Například sem musím psát španělsky.

39	Ano, narodili se tu a mluví baskicky. Navíc podporují naše práva, nechťejí, aby naše kultura zanikla. Jídla, která připravují, jsou baskická...	Aby byl člověk Baskem, musí především znát všechno, co nás obklopuje, jaká je naše kultura, historie. Je třeba se cítit součástí toho, v čem tu žijeme.	Ano, ovládám a užívám ji denně. Protože je to minoritní jazyk, odlišný od těch, které vznikly z latiny, nechci, aby zanikl. Mluví baskicky ke všem, kteří rozumí.
40	Můj otec je Bask skrz naskrz. Moje matka je z Hong Kongu.	Především se člověk musí cítit jako Bask. Být pyšný na to, že jím je, a bránit práva, která jsou nám odpírána.	Ano, užívám ji denně se svými přáteli, s otcem a bratrem. Je to jazyk, kterým primárně mluví.
41	Ano. Můj otec se tu narodil a moje matka je z Extremadury. Oba tu žijí a považují je za Basky, i když matka má extremadurské kořeny.	Aby byl člověk Bask, musí se tak cítit. Když si to člověk uvědomí, je dobré i umět baskicky. Není možné žít v Baskicku a cítit se jako Bask a zároveň jako Španěl. Jsem prostě odlišní.	Ano, užívám ji denně. Se všemi, kteří rozumí nebo se učí.
42	Považuji své rodiče za Basky, protože patří k této kultuře, komunitě a identitě, která je baskická.	Nezbytností Baska je totéž, co musí mít třeba i Španěl nebo Francouz. Musí se prostě identifikovat s historickou kulturou.	Ano, ovládám. Užívám ji denně, protože je to můj mateřský jazyk. Mluví baskicky vždy, když můžu, je jedno, kde a s kým jsem.
43	Ano, narodili se tu a žijí tu a cítí se být Baskové.	Pouto mezi Baskem a jeho zemí je stejné jako u každého jiného člověka a jeho země.	Ano. Používám ji skoro denně. Baskicky mluví vždy se svou matkou, s jedním z mých bratrů, s mým synem, s některými přáteli, se svými žáky a některými kolegy.
44	Ano, narodili se tu, jsou to Baskové, mají baskické jméno.	Narodit se tu, žít tu, mluvit baskicky, být nějak spojen s Baskickem.	Ano. Ano, denně. Pracuji v Getxu a tam mluví španělsky, ale jinak všude jinde baskicky. Je to můj rodný jazyk, mluví baskicky lépe než španělsky. Matka mě naučila baskicky, chodil jsem i za Franca do baskické základní školy - <i>ikastola</i> .
45	Otec pochází z Andalusie, ale matka je z Tolosy a je Bask.	Musí být <i>euskaldun</i> . (Baskický mluvčí)	Ano, ano denně. Doma, v obchodech, na úřadech. Doma jsme s otcem mluvili španělsky a s matkou baskicky.

46	Ano, protože jsou <i>euskaldunes</i> , mluví baskicky od narození.	Stejně jako každá osoba musí být součástí své (baskické) kultury, svobodně s možností volby. Musí mít pocit příslušnosti k baskické komunitě, ať se v Baskicku narodil nebo ne, a především milovat Baskicko a žít v tom, co je "baskické", žít "baskicky".	Ano. Denně. Se studenty baskičtiny a přes skype s přáteli v Baskicku.
47	Ano, hovoří baskicky a sami se považují za Basky.	Musí umět baskicky a milovat svou zemi.	Mluvím baskicky každý den svého života na všechny kolem sebe.
48	Ano, protože jsou <i>euskaldunak</i> .	Musí být <i>euskaldun</i> .	Denně nemluví, protože tu mám jen kamarádku, která mluví baskicky.
49	Ano, protože by se identifikovali jako Baskové.	Musí se tak cítit!	Ano, ale nemluví denně, není s kým.
50	Matka se narodila v Řecku, ale můj otec je Bask, je také z Estelly.	Musí na nějaké úrovni cítit spojení s Baskickem. Považovat se sám za Baska a přijmout baskickou kulturu.	Ano, ale zapomínám některá baskická slova, protože ji moc nepoužívám. Nemluví baskicky denně, protože nemám kolem sebe žádného <i>euskaldun</i> . Ale čas od času si přečtu knihu v baskičtině.
51	Ano.	Musí se narodit v Baskicku, mít baskické jméno, mluvit baskicky. Musí se cítit jako Bask.	Ano. Ano, mluví denně.
52	Ano, jsou to Baskové. I jejich rodiče jsou Baskové. Všichni mluví baskicky.	Musí mluvit baskicky, ale především se musí cítit sám jako Bask.	Ano. Ano, mluví denně s přáteli.

Tabulka č. 4 – otázky 10 – 12

	Může podle Vás být Baskem člověk, který nehovoří baskicky? Proč?	Myslíte si, že se Baskem může stát člověk až později v průběhu svého života? Pokud ne, proč? Pokud ano, jakým způsobem?	Myslíte si, že lze v průběhu života ztratit to, co člověka dělá Baskem? Může člověk přestat být Baskem, když už jím jednou byl? Jak? Může být Baskem člověk žijící trvale mimo Baskicko? Proč?
1	Ano. Spousta lidí v této zemi neměla možnost učit se baskicky, ale bojuje za [baskickou] vlast, i když nemluví baskicky.	Ano. Člověk, který se narodil v Kastílii, Kodani nebo v Číně se může považovat za Baska, pokud se cítí jako Bask, učí se této kultuře a miluje ji.	Člověk může být Baskem, i když žije mimo [baskické] území. Zároveň se může člověk narodit jako Bask a rozhodnout se být Španělem, zanechat "byť Baskem".
2	Ano. Když se cítí jako Bask, kulturou, tradicí, a když tu žije.	Ano, může. Když tu žije a myslí na tuto oblast jako na svou.	---
3	Ano. V dnešní době spousta lidí, kteří nemluví baskicky a jsou daleko více Basky než Španělé, kteří baskičtinu ovládají.	Ano. Když tu žije a cítí se identifikován, je pro mě daleko více Bask, než ta spousta (<i>hijos de la gran puta – „zkurvysynů!</i>), co tu žije.	Bask je ten, který tu skutečně žije po dlouhou dobu a přeje si nezávislost Baskicka. Všechno ostatní je odpad.
4	Pokud miluje [baskickou] kulturu a vynaloží úsilí naučit se baskicky, tak ano.	Ano, když se adaptuje na kulturu a prokáže zájem o boj za přežití baskičtiny.	Ano, pokud zanechá užívání jazyka a jeho předávání dalším generacím.
5	Ne. Může tu žít celý život, ale to, co nás dělá Basky, je náš jazyk, je to náš společný znak.	Ano. V případě, že se začlení do naší kultury a naučí se našemu jazyku.	Ano, pokud člověk ztratí způsobilost k jazyku a kultuře. Zároveň je stále Baskem i v zahraničí, pokud si toto uchová.
6	Ano, pokud se cítí být součástí baskického kolektivu a prokáže alespoň zájem o baskický jazyk.	Ano. Když prokáže zájem a způsobilost k přijetí kultury a jazyka.	---
7	Ano, pokud se zde narodil a cítí se být součástí baskické kultury.	Ano. Když tu žije a začlení se do naší kultury.	Ano, pokud se člověk vzdá své kultury.

8	Ano. Jazyk není jediná věc, která definuje národnost.	Ano. Pokud se tento člověk ztotožňuje s baskickými hodnotami.	Člověk, který žije mimo Baskicko, může být klidně Baskem, pokud se ztotožňuje s našimi hodnotami.
9	Ano, protože je možné tu žít a neumět baskicky.	Ano, když tu nějakou dobu žije, nemusí tu být narozen. Stačí, když cítí, že je odtud.	Ano, člověk může nechat toho "být Baskem", když žije v cizí zemi a cítí se být odtamtud. Nebo se jednoduše nemusí ztotožňovat s Baskickem.
10	Ano. Když se někdo cítí Baskem, je to více než nutnost umět baskicky.	Ano. Pokud přijme svou identitu jako Bask.	Ano a ano. Pokud člověk stále myslí jako Bask, může být Baskem nezávisle na tom, kde žije.
11	Podle toho, jaký má důvod neumět baskicky.	Ano, pokud se začlení do baskické kultury.	Dá se přestat být mluvčím baskičtiny, ale ne Baskem. [Pokud žije člověk v zahraničí] nemůže být Baskem, ale může být mluvčím baskičtiny.
12	Ne. Bask se může nazývat "euskalduna". Euskal = baskický, duna = mluvčí. Takže když baskicky nemluví, není Bask.	Ano. Pokud se chce učit baskicky a přijme naši kulturu, pak samozřejmě ano.	Ne. Pokud člověk ztratí svojí baskickou identitu, není to proto, že by ji ztratit chtěl, ale proto, že ho k tomu donutily vnější okolnosti. Ano, [může být Baskem žijícím v zahraničí], pokud používá baskičtinu.
13	Ano.	Ano, když se rozhodne začlenit do baskické společnosti.	Pokud se člověk rozhodne zahodit baskickou identitu, může. A pokud si ji chce po zbytek života zachovat, může.
14	Ano, ale musí prokázat, že se baskicky snaží naučit.	Ano, když ho zajímá baskická kultura.	---
15	Ano, protože může být pyšný na to, že je Baskem, který neumí baskicky.	Ano.	---

16	Ano, protože se může cítit Baskem. Člověk nemusí umět jazyk, aby byl součástí kultury.	Ano.	---
17	Ano.	Ano, samozřejmě. Pokud žije v Baskicku a cítí se být Baskem. Osobně bych ocenil/a, kdyby se navíc naučil baskicky.	Ne, tak jsme se narodili. Být Baskem je jako být příslušníkem každého jiného národa, i přesto, že jsme nacionalisti.
18	Baskem člověk může být, euskalduna (<i>baskický mluvčí</i>) ne.	Ano, když se naučí baskicky a žije tu.	Člověk může přestat být <i>Euskaldun</i> – mluvčí baskičtiny. Nemůže přestat být Bask. Ano [Baskem mimo Baskicko], protože miluje svou kulturu.
19	Ano, pokud se narodil v Baskicku a cítí se být Baskem.	Ne.	Ne.
20	Ano, jak jsem uvedl výše, pokud je začleněn.	Ano. Pokud žije v Baskicku a cítí se být Baskem. (A začlení se do kultury a respektuje ji.)	---
21	Člověk může být Bask bez toho, aniž by uměl baskicky, ale nakonec by stejně měl mít hluboký zájem o svůj jazyk a svou kulturu.	---	---
22	Ano, pokud se ten člověk považuje za Baska...	Ano, pokud zde žije nebo se chce podílet na této kultuře.	---
23	Ano, pokud se tak cítí. Je ale lepší umět baskicky.	Ano.	Může žít, kde chce. Když je člověk Bask, je Bask.
24	Ano, pokud má v této zemi kořeny.	Těžko se bude osoba, která má citový vztah k jinému místu, cítit původem spřízněna s Baskickem. Ale asi by to šlo.	---

25	Ano. Politická situace toto umožňuje, ať se nám to líbí nebo ne.	Ano, tím, že se naučí a porozumí baskické kultuře.	Ne, člověk nemůže ztratit to, co je vštípené. Řečeno v pojmech kultury - to, co je jeho bytostí a původem.
26	Může být Baskem, protože se může cítit jako Bask stejně jako já, který jsem se tady narodil.	Ano, musí se cítit, že patří k Baskicku. Je jedno, jestli cítí, že má v Baskicku kořeny a nebo si tuto příslušnost zvolil z jiného důvodu, ale může být Bask, když cítí příslušnost ke komunitě.	Když se tu člověk narodí, ale necítí se být Baskem, není jím, ačkoliv jím oficiálně je. Je jedno, kde člověk žije, když se cítí být Bask, je Bask.
27	Ano. Pokud se tak cítí.	Pokud jím chce být a přijme to [vše s tím spojené].	To baskické máš v sobě pořád. Já se můžu stát Jordánцем, ale nikdy neztratím to, co jsem měl, co mě dělalo Baskem.
28	Bezpochyby ano. Baskem je člověk, který se jím cítí být.	Ano, protože pocit, který chováme k národu, nepramení z toho, kde jsme se narodili. Člověk se rodí bez kulturních vzorů. Až prostřednictvím vzdělání (výchovy) a kultury, která ho obklopuje, se může tento pocit rozvinout. Tento rozvoj se odehrává hlavně v období dospívání, ale nedá se vyloučit, že k němu dojde v pokročilém věku.	Ano, protože změna v ideologii a pocitech může způsobit změnu názoru a tím zamezit tomu, že můžeme být Basky. A člověk, který žije mimo Baskicko se samozřejmě může cítit Baskem, proč ne?
29	To se váže na předchozí otázku, <i>-nelze přečíst-</i>	Myslím, že není zapotřebí chápat spojení "být Bask" jako něco odlišného od toho být například Čech.	To je totéž jako předchozí otázka.
30	Ano, protože to, jestli je někdo Baskem, nemá co dělat s jazykem. Je to sice důležitý prvek v sebeidentifikaci Basků, ale je tu spousta dalších věcí, na základě kterých se Baskové identifikují, například zvyky a kultura.	Ano, protože člověk se může stát Baskem v okamžiku, kdy se tak rozhodne.	Ano, vždy, když se Baskem přestane cítit.
31	[Ano.] Protože se může cítit jako Bask a vážit si baskické kultury.	Ano, pokud se učí jazyk, váží si kultury a především se cítí jako Bask.	Nikdy není možné zanechat toho být Bask. I když žiješ mimo Baskicko, pořád jsi Bask. Je možné být stále Bask, pokud se tak člověk cítí.

32	Samozřejmě. Za frankistické diktatury nebylo možné se jazyk učit a rozumět mu, takže jakákoliv snaha o porozumění baskičtině je "to baskické".	Ano. Baskem se může člověk stát, pokud uvěří, že existuje nějaká baskická kultura a národnost a vztáhne se k ní. Pak může být Bask, pokud si to přeje.	No. Člověk bude vždycky součástí této společnosti.
33	Ano, doklady jsou jen papíry. Každý, kdo se cítí být Baskem, je Baskem.	Samozřejmě.	Když ztratíš baskické citění, ztratíš baskickou identitu.
34	Ano. Protože narodit se tu je stejně důležité, i když se tyto dvě podmínky od sebe liší.	Myslím si, že se tu člověk musí narodit, aby byl Bask. Baskem se člověk sám neudělá. (<i>El vasco nace, no se hace.</i>)	Není možné nechat toho "být Bask". I když je člověk daleko od domova.
35	To nejdůležitější je cítit se jako součást Baskicka. Potom to je možné.	Ano, může, když to tak cítí.	Ano. Důvod je stejný jako v předešlých otázkách.
36	Ano, Bask je ten, kdo žije v Baskicku. Životem v Baskicku mám na mysli to, že je členem nějaké sítě vztahů v Baskicku, nemám tím na mysli nic materiální (třeba dům).	Ano, když se ten člověk do Baskicka přestěhuje a rozvíjí zde svůj život.	V okamžiku, kdy se člověk přestává cítit Baskem a ztrácí vztah k Baskicku, přestává také být Baskem.
37	Ano. Jestliže žije v Baskicku, je to Bask. Jiná věc je, jestli mluví baskicky. Pak je to i <i>euskaldun</i> (baskický mluvčí).	Ano, jednoduše tím, že se integruje do zdejší kultury a vytvoří se k Baskicku nějaký vztah a cit.	Ne, myslím, že je to něco, co člověk má celý život v sobě.
38	Podle mého názoru ano. Cítit se součástí baskické společnosti je dostačující.	Jistěže ano. Tím, že se na dlouhý čas dostane do spojení s baskickou společností a je v rámci ní přijat.	Myslím si, že ne. Když už je jednou někdo Bask a cítí se tak, bude Bask vždycky. Ano [v zahraničí], když dodržuje baskické zvyky a nese jiné charakteristiky, které ho dělají Baskem.
39	Ano, může. Protože jestliže baskicky neumí, je to tím, že neměl příležitost se naučit nebo mluvit naším jazykem. Ale i když je baskičtina to nejdůležitější, nesmí se opomíjet baskické zvyky...	Nemyslím si, že někdo, kdo není Bask, se tak může cítit na 100%. Proto si nemyslím, že se jím může stát.	Samozřejmě, že je to možné. Když to člověk přestane cítit.

40	Ano, když se dotyčný cítí být Baskem. Je to otázka pocitu, nejen jazyka.	Ano, když se tak sám identifikuje a bojuje za to, co ostatní.	Ne.
41	Ano. I když baskicky nemluví, může se jako Bask cítit, může se vztahovat k naší kultuře, mít o ni zájem a milovat ji.	Ano, očividně ano. Moje matka se narodila v Extremaduře, ale vytvořila si k Baskicku vztah, až se jednoho dne začala jako Bask cítit víc, než někteří, kteří se tu narodili.	Ano. Prostřednictvím strachu represe a povinností (?).
42	Ne. Protože baskičtina je základní charakteristika Baska (<i>euskaldun</i>).	Samozřejmě, že ano. Jak jsem řekl, tím, že se integruje do baskické kultury.	Ano, je možné přestat být Bask, ale svoje kořeny už nikdo nemůže vymazat, ať chce nebo ne. Můžeš být Bask, když žiješ v zahraničí, protože emigrovat neznamená zahodit vztahy s rodinou, přáteli...
43	Ano. Dvě třetiny Basků nemluví baskicky. Stejně jako většina Irů neovládá gaelštinu.	Ano. Pokud si vytvoří pouto k této zemi.	Je složité ztratit něco, čím už člověk byl. Ale někdo, kdo strávil dlouhou dobu v zahraničí z vlastní vůle, může být víc členem nového národa než toho starého. Ale změna není tak jednoduchá, změna národnosti trvá více než jednu generaci. A pokud člověk nechce, nemusí svou identitu ztratit - Baskové ve Spojených státech vytvořili poměrně stabilní komunitu.
44	Neměl by být. Baskičtina je naše největší vlastnictví.	Asi ne. Nevím. Když nemá baskický původ...	Může se třeba stát Italem nebo Američanem, ale asi nikdy nepřestane být Baskem. Už má jednu baskický původ a kořeny. Samozřejmě, když člověk žije v zahraničí, může udržovat to baskické.
45	Ne.	Ano, když se tak cítí. Ale musí se naučit baskicky.	Asi ne. Když už jednou Baskem byl.

46	<p>Ano, i přesto, že to vypadá v rozporu s tím, co jsem uvedla výše. Baskická kultura a komunita je velmi rozsáhlá. Jedna věs je být Bask a druhá věc je být <i>euskaldun</i>, baskický mluvčí. Bask se může v Baskicku narodit a žít tam a nemusí umět baskicky, ačkoliv v tom případě postrádá důležitou součást baskické kultury. Vlastně, jsou Baskové, kteří nemluví baskicky vůbec, užívají třeba jen španělštinu nebo francouzštinu. Nicméně všichni, kteří baskicky mluví, jsou bilingvní (polovina populace), a proto každý z baskických mluvčích se může v životě obejít bez baskičtiny.</p>	<p>Ano, pokud přijme baskickou kulturu a pokud se za ni naučí bojovat jako ostatní Baskové.</p>	<p>Může přestat být Baskem, když jím nechce být. To je jeho rozhodnutí. A i člověk, který nežije v Baskicku je Bask. Já také nežiji v Baskicku.</p>
47	<p>Bask musí mít svobodu ve své kultuře a jazyku. Musí být pyšný na Baskicko a jeho symboly, milovat baskičtinu.</p>	<p>Ano. Když se nám kulturně přiblíží.</p>	<p>Může být Baskem mimo Baskicko. Může se také rozhodnout nebýt Baskem.</p>
48	<p>Musí umět, aby byl <i>euskaldun</i></p>	<p>Musí se především naučit baskicky.</p>	<p>---</p>
49	<p>Ano. Ale bude mu chybět k baskičtině citový vztah.</p>	<p>Samozřejmě. Odvolávat se na něco takového, jako je původ, je hloupost. Ten přece nehraje žádnou roli. To, že jsou moji předci všichni spojeni s Baskickem, mě nedělá o nic víc Baskem.</p>	<p>---</p>
50	<p>Nevím... protože <i>euskera</i> je součástí baskické kultury a lidé by měli být schopni ji použít, když se chtějí nazývat Basky. Bask je <i>euskaldun</i>.</p>	<p>Samozřejmě, když nějakou dobu žije v Baskicku a naučí se jazyk. A jestli se cítí jako Bask, pak je to možné.</p>	<p>Samozřejmě, že můžete být Bask, když žijete mimo Baskicko. Žiji v Anglii už 8 let a jsem Bask. Ano, člověk může přestat být Baskem vlastním rozhodnutím. Když nechcete být Baskem, nejste, nikdo Vás do toho nemůže nutit.</p>

51	Ne každý tu umí baskicky, je to důsledek frankistické politiky. Teď ale máme svobodu a měl by se baskicky aspoň učit.	Jak jsem zmínil výše, musí se naučit baskicky.	Určitě může přestat být Baskem.
52	Asi ne, protože pak není <i>euskaldun</i> .	Musí přijmout všechny aspekty kultury.	---

Tabulka č. 5 – otázky 13 – 15

	Jak byste definoval/a (vymezil/a) baskickou domovinu? Co všechno považujete za Baskicko?	Považujete se za baskického patriota? Proč?	Jste spokojen/a se současnou podobou baskické autonomie? Pokud ne, co byste změnil/a?
1	7 oblastí [Bizkaia, Gipuzkoa, Araba, Navarra + 3 francouzské]	Ano. Protože miluji svou vlast, chci za ni bojovat, za vytvoření její socialistické podoby, protože o oligarchní a buržoazní Baskicko nemám zájem, na to je tady Španělsko.	Ne. Právo na sebeurčení.
2	---	Ano. Protože chci nezávislost.	Nezávislost, ale socialistickou. PNV [Baskická národní strana] = Španělsko
3	Baskicko je 7 provincií a to, k čemu se vztahujeme, když se cítíme utlačováni a bojujeme za nezávislost.	Nyní jsem baskický patriot, ale jednou, až budeme nezávislí, už nebudu [patriot].	Chci (<i>sakra</i>) nezávislost a socialismus. Ať jde Španělsko do ***.
4	Sedm provincií, které mají společný jazyk a stejné zvyky – jazyk, folklór, jídlo atd.	Ano. Bojuji za přežití jazyka a za udržení baskického ducha.	Ne, protože není akceptováno naše území jako suverénní národ. Je potřeba rozšířit právo na sebeurčení.
5	Baskickem jsou všechna místa, kde se v historii hovořilo baskicky. Jak uvnitř španělského státu, tak uvnitř francouzského.	Ano. Někdy se cítím utlačován anti-baskickou kulturou španělského státu a španělského obyvatelstva.	Ne. Stále jsme připojeni k jinému státu ve všech aspektech. Abychom se mohli dobře rozvíjet, potřebujeme nezávislost.
6	Navarra, Autonomní společenství Baskicko + Treviño a Lapurdi, fr. Navarra a Zuberoa. [7 provincií]	Myslím, že otázka je příliš nejednoznačná, abych na ni mohl stručně odpovědět.	Ne. Preferoval bych nezávislost na Španělsku s neoliberální politikou ve vedení.
7	Navarra, Bizkaia, Araba, Gipuzkoa, Lapurdi, Behe Naffaroa a Zuberoa (7 provincií)	Ano. Protože bych si přál nezávislost své vlasti.	Ne. Protože jsme v současnosti připojeni ke španělskému státu.

8	7 provincií: Bizkaia, Gipuzkoa, Araba, Nafarroa, Lapurdi, Zuberoa, Nafarroa Beherea	Ne. Cítím se být Baskem, ale ne vlastencem, chudí/chudáci(???) nemají vlast. (<i>Los pobres no tienen patria – píseň španělské punk-rockové kapely</i>)	Ne. Měli bychom mít právo si všechno rozhodnout sami.
9	Baskická vlast jsou lidé, kteří se cítí být Basky, i když třeba neumí baskicky nebo se tu nenarodili.	Ano, protože jsem se tu narodila a mluvím baskicky.	Ano, ale líbilo by se mi, kdybychom získali nezávislost.
10	Baskická vlast je něco nejednoznačného, je to místo, jehož obyvatelé se historicky vymezují jako Baskové. Může to být i místo, kde se většina za Basky nepovažuje.	Ne. Považuji se za oportunistu. ---nelze přecíst---	Myslím, že je nutná širší autonomie.
11	7 provincií	Ano. Je to pocit.	Ne.
12	---	Ano, protože jsem.	Změnila bych všechny, kteří říkají, že jsou Baskové, ale pak nemluví baskicky. Tímto způsobem ztrácíme naši kulturu.
13	7 baskických provincií	Ano, protože je to moje země.	Ne, protože autonomie je limitována pouze na tři provincie, ale historicky je jich sedm.
14	Baskicko je oblast, která má baskický charakter.	Ano, je to pocit, který se nedá vysvětlit.	Ano.
15	---	Ano.	---

16	---	Ano.	---
17	Pro mě tvoří Baskicko 7 historických provincií.	Ano.	Ne. Nemáme takovou suverenitu a nemůžeme o ničem rozhodovat (ekonomika, jazyk, politika, kultura...). V Baskicku jsou protlačována rozhodnutí Madridu a Paříže.
18	Bizkaia, Araba, Gipuzkoa, Nafarroa. (pozn. – bez francouzských provincií)	Ne, nelíbí se mi pojem „patriot“. Jsem pro nezávislost, nejsem Španěl.	Ne, baskičtina by měla mít v naší společnosti větší úlohu.
19	Podle mého názoru Baskicko tvoří Bizkaia, Gipuzcoa, Alava a Navarra (pozn. – bez francouzských provincií)	Ano.	Ano.
20	7 baskofonních provincií	Ano. Bráním svůj národ, jeho kulturu, svůj jazyk.	Ne, stejně jako tento lid a národ chci nezávislost.
21	---	---	---
22	---	---	---
23	---	---	---

24	---	---	Nejsem spokojený, protože Španělsko se snaží srovnat (vyrovnat) kulturní tradice jednotlivých regionů, snaží se nás vzdělávat v rámci jednoho typu kultury, která je ustavená podle kultury španělské. Přál bych si, aby byly v rámci Španělska rozlišovány jednotlivé národnosti.
25	Sedm historických baskických regionů a jejich odpovídající kulturní větve.	Ano, je to můj národ.	Ne, chtěl bych nezávislost. P.S. Nemám nic proti Španělsku ani Francii, jsou to podle mě velmi krásné země.
26	Podle politických hranic sedm provincií, řekl bych.	Ano. Myslím si, že Baskicko je národem. Tahle myšlenka mě přitahuje víc než idea národa španělského.	Chci to, co chtějí všichni Baskové - mít možnost být Basky.
27	Tato otázka je velmi problematická. Já bych řekl, že každý si stanoví své vlastní limity. Ale nedá se to říct přesně, protože spousta komunit, které nejsou právně považovány za Baskicko, má baskické kvality.	Ano, ale vždy se snažím respektovat i tu druhou stranu.	Ano. Je třeba říct, že Baskicko je velmi bohaté, co se týče kultury, ekonomiky a vzdělávání. To, co je dnes skutečně důležité není nějaká světová ekonomická krize, ale spíše krize morálky a hodnot a to je to, co tu skutečně hraje roli.
28	---	---	---
29	Sice nejsem zastáncem definic podle etnicity, ale myslím, že Baskicko je tam, kde se nachází baskické cítění. <i>-Nelze přečíst.-</i> ...dnes Baskicko 7 provincií.	---	Ne. Věřím v nezávislý baskický stát. Pro začátek bych změnila nadvládu Španělska a <i>-nelze přečíst-</i> .
30	Bizkaia, Araba, Gipuzkoa, Nafarroa, Zuberoa, Lapurdi, Behe-Nafarroa. (<i>pozn. 7 provincií</i>)	Ano, stejně tak, jako se cítím být Bask. Jsem součástí kultury a zvyků (většina mých zvyků je baskických).	Ne, nemáme autonomii, jakou bychom měli v současnosti mít, jsme závislí na hlavním městě Španělska a baskický lid se bez španělské vlády nemůže sám rozhodovat.

31	Kterákoliv osoba, co miluje Baskicko a cítí se být svázána se svým územím. Přestože někdy bývá národ definován nezávisle na lidech a to se mi nelíbí.	Ano i ne. Miluji svou kulturu a svou zemi a chci žít v nezávislém Baskicku, ale nikdy bych nestavěl národ nad lidi.	Ne. NEZÁVISLOST!! (INDEPENDENTZIA!!)
32	Podle mě je Baskicko tvořeno sedmi provinciemi - Alava, Vizcaya, Guipuzcoa, Navarra, Zuberoa, Lapurdi a Baja-Navarra, které vytvářejí Baskicko.	Ano. Protože věřím, že by Baskicko mělo mít vlastní stát, pokud se tak většina lidí rozhodne.	Absolutně ne. Baskickému lidu bych dal širší právo na sebeurčení. Ať žije svobodné Baskicko! (<i>Gora Euskal Herria askatuta!</i>)
33	Araba, Nafarroa, Gipuzkoa, Bizkaia, Lapurdi, Zuberoa a Behe-Nafarroa jsou území naší země.	Ano, ale myslím si, že lidé jsou důležitější než území.	Ne. Protože Baskicko by mělo mít právo si svobodně rozhodovat o své budoucnosti
34	Já jsem za Baskicko vždycky považovala sedm provincií.	Ano. Protože jsem Bask a jsem na to hrdá.	Ne. Myslím, že dosažení nezávislosti by Baskicku pomohlo v různých směrech. A nás by to učinilo šťastnějšími.
35	Vlastní Baskicko.	Já jsem Bask, jsem žena s tmavými vlasy, malá a štíhlá, nikdy předtím mě nenapadlo ptát se, proč. Takže nemám odpověď.	Jsem docela spokojená. Některé věci bych změnila, ale nebudu je tu všechny uvádět.
36	Víc než cokoli jiného považuji za Baskicko všechna místa a všechny lidi, kteří v nich žijí a cítí se být Basky.	Ano, protože bráním Baskicko a jeho obyvatele před drancováním, mučením nerovnostmi a zneužíváním, kterými trpí.	Ne. Chtěla bych, aby Baskové konečně dosáhli úplné nezávislosti na utlačovatelských státech. Alespoň pokud to bude přáním většiny Basků.
37	Všude tam, kde se mluví baskicky a kde lidé dodržují zvyky.	Ano, protože mám ke své zemi silný citový vztah.	Ne, myslím, že by Baskicko mělo získat větší nezávislost, nebo dokonce úplnou nezávislost na Španělsku.
38	Podle mě je to oblast, kde se lidé cítí jako Baskové, a ne jako Španělé.	Ano, protože Baskicko miluji.	Ano, zcela.

39	Araba, Bizkaia, Gipuzkoa a Navarra. (pozn. - bez francouzských provincií)	Ano.	Není to to, co bych si přála. Preferovala bych nezávislost.
40	Baskicko sestává z pocitu a podpory našich práv v touze po svobodě.	Ano, protože to tak cítím.	NE. Je nám odpíráno mnoho práv a jsme neustále utlačováni. Ať nás nechají v klidu žít, ať nám dají svobodu.
41	Baskicko vnímám jako něco, co se odlišuje od ostatních zemí. Je to země, která chce být nezávislá na žádném jiném státu. Vlast je láska a život.	Ano, protože miluji svou zemi.	Ne. Chci úplnou nezávislost na Španělsku stejně jako všichni Baskové.
42	Baskicko bych vymezil na základě jeho obyvatel, kteří ho formují, a na základě území.	Ano, protože díky Baskicku jsem člověk, jaký jsem.	Ne. Už konečně nezávislost!
43	Předpokládám, že to, co tvoří společnost každého jiného státu. Kultura, jazyk, gastronomie, zvyky, hudba, atd.	Ne. Považuji se za internacionalistu, občana světa, i když mám svou zemi rád a nechtěl bych žít jinde.	Ano, myslím, že je to relativně dobré. Baskicko je jedním z regionů požívajících relativně dost politických práv uvnitř jiného státu (i v celosvětové perspektivě). A také jedním z regionů, který si stabilně drží své zvyky, jazyk...
44	7 provincií, to je jasné.	Ano. Proč... to nevím. Cítím se být hrdý na Baskicko. Ale možná, že už je to jen setrvačnost, když nám všichni od dětství říkali, že jsme odlišní, tak to tak cítíme.	Nejsem spokojený, ale nevím, co by se ještě reálně mohlo změnit. Zastánci nezávislosti by nikdy nechtěli vytvořit stát bez francouzských provincií... A s Navarrou je to taky složité.
45	Asi 7 provincií, i když francouzské Baskicko už ztrácí to, co si španělské zatím udržuje.	Ano. Protože to tak cítím.	Jsem docela spokojená, protože taky nevím, co by se dalo ještě reálně změnit. Asi už jsme dosáhli maxima.
46	4+3=1	Ano.	Ne, protože stejně jako chce každý mladý člověk získat nezávislost na svých rodičích, potřebuje Baskicko nezávislost, aby se mohlo rozvíjet a aby mohlo dospět.

47	Historické Baskicko – sedm provincií.	Ano.	Ne, potřebujeme úplnou politickou svobodu, náš jazyk je masakrován, naše kultura šikanována. Nerespektují naši svobodu, potřebujeme nezávislost.
48	7 provincií	---	---
49	Gipuzkoa, Bizkaia, Araba, Navarra a tři francouzské provincie.	Asi ano.	Nevím.
50	4+3=1. Nic víc a nic míň, to jsou provincie, které tvoří Baskicko (Euskal Herria). Nemůže to být víc, protože žádná jiná místa nejsou kulturně baskická. Možná kromě komunit imigrantů v cizích zemích.	Určitě. Protože mi záleží na baskickém národu a na budoucnosti naší země.	Vůbec ne. Nezávislost je řešením.
51	Historické baskicko se svými sedmi provinciemi.	Ano.	Ne, chtěl bych větší rozsah autonomie.
52	7 provincií ve Španělsku a Francii.	Nevím, nikdy jsem o tom takhle nepřemýšlel. Asi ano.	Jestli se ptáte, zdali bych chtěl nezávislost Baskicka, pak asi ne. Nikdo neví, jestli by se naše situace nezhoršila.

10. Resumé

This thesis is dedicated to the topic of the Basque ethnic identity and Basque nationalism which plays one of the crucial roles in today's changing and uniting Europe. The thesis argues that the Basque ethnic identity is a subject of a constant change and its modern form is a result of the Basque political development of the 20th century. The leading hypotheses suggest that this identity regards mainly the Basque language (euskera), the relation to the Basque homeland, and the relation to the changing discourse in the Basque nationalism.

The first part is dedicated to a theoretical definition and specification of the issue and a description of the attributes of Basque nationalism and of the Basque ethnic identity. The method of the proper research relies on a questionnaire with open questions distributed among people who identify themselves as Basques. Second of the methods included additional interviews to complete the findings from the questionnaire. The last method used was the participant observation.

The main conclusions of the research argue that even when the knowledge of the Basque language isn't absolutely necessary when identifying who is (and who is not) Basque, it plays a crucial role in constructing the Basque ethnic identity. Secondly, the Basque homeland is defined (by the Basques) as a greater region of the Basque country including seven historical provinces, not just the Autonomous Community. Lastly, Basque nationalism has changed fundamentally since its establishment in the late 19th century and this transformation has effected the present-day way of constructing the Basque ethnic identity as well.